

N:o 1.

Auk. till Riksd. Kansli d. 2 April 1869, kl. 2 e. m.

Särskilda Utskottets Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen, angående landtförsvarets organisation, samt i anledning af de inom Riksdagens båda Kamrar i samma ämne väckta motioner.

Med erinran derom, att den år 1867 församlade Riksdagen, i underdånig skrifvelse den 13 Maj nämnda år, jemte framläggande af vissa, utaf Riksdagen antagna grunder för försvarsverkets ordnande, i underdånighet anhållit, att Kongl. Maj:t, efter pröfning af de anförda grunderna, behagade låta uppgöra och för Riksdagen framlägga fullständigt förslag till ordnande af Rikets försvarsväsende, och med öfverlemnande till Riksdagens medlemmar, ej mindre af det underdåniga betänkande, som afgifvits af de för utredning af frågan om roterings- och rustningsbesväret den 8 Oktober 1867 förordnade Komiterade, än äfven af det, enligt Kongl. Maj:ts nådiga befallning, af Chefen för Landtförsvars-departementet i underdånigt memorial den 31 sistlidne December framställda förslag till ordnande af Rikets försvarsväsende till lands; har Kongl. Maj:t, ehuru gillande nämnda förslags alla grunder, dock, med afseende på de många och olikartade frågor, som uti detsamma beröras, och hvilka till större delen ej utan olägenhet skulle kunna redan under nästa statsregleringsperiod genomföras, ansett att för närvarande endast vissa af förslagets delar, såsom utgörande grundvalen för organisationen, företrädesvis påkalla en lösning.

Bih. till Riksd. Prot. 1869. 8 Saml. 1 Afd. 1 Häft.

I sådant afseende har Kongl. Maj:t ansett hvad Departements-chefens förslag innehåller angående allmänna beväringens-inrättningen i främsta rummet böra tagas under pröfning, samt i öfverensstämmelse dermed, och under återopande af hvad dels Chefen för Landtförsvars-departementet i dess ofvanberörda underdåniga memorial, dels Stats-Rådets öfrige ledamöter, enligt Statsråds-protokollet den 31 sistlidne December, i ämnet yttrat, till antagande af Riksdagen framställt ett af Kongl. Maj:t för Dess del godkänt förslag till kungörelse angående allmänna värnpligten. Dernäst har Kongl. Maj:t ansett de af Chefen för Landtförsvars-departementet ifrågasatta förändrade bestämmelser rörande indelningsverket, i hvad de afse manskaper samt rust- och rotehållare, böra komma under öfvervägande, och dervid, med några mindre förändringar, Departements-chefens förslag i dessa delar godkänt.

Med anledning af denna nådiga Proposition, hvilken till Utskottets handläggning blifvit hänvisad, får Utskottet afgifva följande utlåtande.

Utskottet, som klart inser och lifligt känner fäderneslandets behof af ökade försvarskrafter, på sådant sätt ordnade att de, utgörande ett tillförlitligt värn för dess sjelfständighet, lemna det skydd, hvarunder nationen med trygghet kan hängifva sig åt sin inre fredliga utveckling, och som, i likhet med 1867 års Riksdag, anser att, för ett fullständigt ordnande af Rikets försvarsväsende, en väsendtligt utsträckt allmän värnpligt tvifvelsutan är af behofvet påkallad, finner hvad Kongl. Maj:t ifrågasatt rörande allmänna beväringens-inrättningen vara för antydda ändamål af så mycket större vikt, som Utskottet utgår från den grundtanke, att vid hvarje organisation af Rikets försvarskrafter måste beväringens-inrättningen, såsom en hufvudsaklig källa för stridskrafterna, och således hufvudvilkoret för deras underhållande, utgöra den grundval, hvarpå hela försvarsväsendet stödjer sig.

Utskottet, som af sådan anledning ansett Kongl. Maj:ts förslag till kungörelse angående allmänna värnpligten böra i främsta rummet komma under pröfning, har dock snart funnit många af de uti detsamma föreslagna bestämmelser ega det nära sammanhang med det af Chefen för Landtförsvars-departementet utarbetade organisationsförslag, hvilket, churu Utskottet delgifvet, dock icke är dess pröfning underkastadt, att berörda bestämmelser svårligen kunna annat än i sammanhang med nämnda förslag bedömas; och Utskottet, hvilket redan som en följd af nämnda omständighet anser önskvärdt att ett uppskof med den afgörande pröfningen af det föreliggande förslaget må ega rum, intilldess bemälda organisationsförslag, i vidsträcktare mån än som nu skett, kan komma att varda Riksdagens godkännande understäldt, finner en ytterligare anledning till ett dylikt uppskof uti den omständigheten, att en fråga af så utomordentlig vikt,

som den om allmänna värnpligtens ordnande i öfverensstämmelse med tidens kraf, icke torde böra afgöras, innan kännedomen om de i sådant hänseende ifrågasatta bestämmelser blifvit inom landet allmännare spridd, hvarförutan den korta tid, som Riksdagen, enligt grundlagens föreskrift, har att för sin verksamhet påräkna, hvilken tid dessutom är för mångahanda andra viktiga ärendens handläggning tagen i anspråk, knappast torde medgifva den mångsidiga, grundliga och lugna pröfning, som ifrågavarande ärendes stora vikt kräfver.

Utskottet hemställer derföre,

1:o att Riksdagen ville besluta att för närvarande icke antaga Kongl. Maj:ts förslag till kungörelse angående allmänna värnpligten.

Om Utskottet sålunda, på anförda skäl, icke ansett sig kunna till Riksdagen hemställa om ett slutligt afgörande af förslaget till kungörelse angående allmänna värnpligten, har Utskottet likväl ansett sig böra uttala sin åsigt rörande sådana bestämmelser uti detta förslag, hvilka, möjliga att under flera olika organisationsformer tillämpa, kunna i och för sig bedömas, helst ett sådant uttalande, derest de uttryckta åsigterna skulle af Riksdagen gillas, i många hänseenden torde kunna utgöra en ledning vid uppgörande af det förslag uti ifrågavarande hänseende, som i sammanhang med organisationen af försvaret i sin helhet, kan komma att för en blifvande Riksdag framläggas; och torde Utskottet härvid lämpligen böra, särskildt och i ett sammanhang, yttra sig ej mindre öfver de delar af det föreliggande förslaget, i fråga om hvilkas godkännande såsom grundsats Utskottet ansett sig böra till Riksdagen göra framställning, eller hvilka Utskottet afstyrker, än äfven öfver de delar, som Utskottet icke ansett sig kunna till pröfning upptaga, samt slutligen äfven öfver sådana, vid hvilka Utskottet icke haft något att erinra.

§§ 1, 4, 15, 18 mom. 1.

Hvad först angår de förslagens delar, hvilkas godkännande Utskottet anser böra ifrågakomma, så innefattas dessa i främsta rummet uti de stadganden rörande värnpligten och tiden för dess fullgörande, hvilka uti § 1 innehållas.

Obetingadt gillande den grundsats, att hvarje svensk man inom viss ålder skall vara skyldig deltaga i allmänna beväringen, hemställer Utskottet, som finner nödvändigheten oafvisligen fordra, ej mindre en utsträckning af tiden för beväringens fullgörande, än äfven ett åliggande att

efter upphörd beväringsskyldighet, intill viss ålder deltaga i en landstorm till hemortens försvar,

2:o att de bestämmelser, som i § 1 innehållas, måtte af Riksdagen lemnas utan anmärkning.

Från skyldigheten att deltaga i allmänna beväringen, måste dock frikallas icke allenast de, som till följd af sjukdom, lyte eller kroppslig svaghet äro oförmögne att denna pligt fullgöra, utan äfven sådane personer, genom hvilkas oafbrutna verksamhet det allmännas kraf bättre tillgodoses, än genom värnpligtens fullgörande, hvarjemte vissa eftergifter till förmån för dem, som af det dagliga arbetet äro mest beroende, utan skada torde kunna medgifvas, och Utskottet hemställer alltså,

3:o att Riksdagen måtte godkänna de undantag från värnpligtens fullgörande, som uti § 4 äro ifrågasatta.

I § 15 föreslås att beväringsskicket, så snart mönstring skett, skall på stället aflägga krigsmannaeden, och att värnpliktig derefter, så länge han tillhör beväringen, skall vara underkastad krigslag, så väl under all tjenstgöring och marscher till och ifrån mötesplatserna, som äfven i fråga om de uppbåd, hvarigenom han till tjenstgöring inkallas.

Utskottet, som anser dessa bestämmelser vara i allmänhet riktiga, hyser dock någon tvekan om lämpligheten af ett stadgande, hvarigenom beväringsskicket skulle underkastas krigslag i fråga om uppbåd till tjenstgöring. Af ett dylikt stadgande lärer väl otvunget följa, att beväringsskickets uppbådande borde ske genom vederbörande militärbefäl, och en sådan bestämmelse är äfven uti § 35 föreslagen. Sistnämnda §:s bestämmelser tillhöra dock dem, hvilka Utskottet icke anser sig kunna till pröfning upptaga, och Utskottet, som i öfrigt icke har något att emot § 15 erinra, hemställer fördenskull endast,

4:o att Riksdagen måtte godkänna den åsigt, att beväringsskicket, så snart det blifvit till militär-befäl aflemnadt, må vara krigslag underkastadt.

Uti 18:de §:ns 1:sta mom. föreslås, att i fredstid, och då det i § 20 omförmälda fall icke inträffar, endast 1:sta, 2:dra och 3:dje beväringsskicket må uppbådas till vapenöfning, sålunda ordnad, att öfningen för hvarje beväringsskyldig upptager tillsammans högst 60 dagars tid.

Ehuru Utskottet finner de bestämmelser, hvilka i detta mom. innehållas, tillhöra dem som icke utan i sammanhang med organisationen i sin helhet kunna till pröfning upptagas, anser sig Utskottet likväl böra uttala den åsigt, att, enär nödvändigheten fordrar en bestämd begränsning af de pligter som åligga de beväringsskyldige, och enär under fredstid

skyldigheten att bevista vapenöfningarne utgör det hufvudsakligaste af dessa pligter, måste ett maximum för öfningstidens längd bestämmas.

Utskottet, som nogsammt inser den tvingande nödvändighet, hvilken bjuder att söka bibringa beväringsskapet det mått af krigsbildning, hvaraf behofvet allt ofafvisligare gör sig gällande, och som, i likhet med Särskilda Utskottet för frågor rörande försvarsväsendets ordnande vid 1867 års riksdag, anser ofvannämnda maximum lämpligen böra bestämmas till 60 dagar, får, rörande 18:de §:ns 1:sta mom., och utan att till pröfning upptaga dess bestämmelser i öfrigt, hemställa,

5:o att Riksdagen måtte godkänna en öfningstid för de beväringsskyldige af tillsammans högst 60 dagar.

§§ 5, 6, 18 mom. 2, 23.

Beträffande de delar af Kongl. Maj:ts förslag angående allmänna värnpligten, hvilka Utskottet icke kunnat gilla, så innefattas dessa uti de i §§ 5, 6 samt § 18 mom. 2. ifrågasatta bestämmelser.

I § 5 föreslås, att den, som på grund af stadgande i § 4, under 2:o eller 3:o undgår att i allmänna beväringen deltaga, skall i stället derfor erlægga till Staten en skatt, hvilken, under benämning *Värnska*t, under hvarje af de sju första beväringssären icke må understiga 2 eller öfverskrida 50 R:dr, och under hvarje af de tre sista beväringssären icke understiga 1 eller öfverskrida 25 R:dr, men inom dessa gränser bestämmas för en hvar, som enligt 2:dra Art. i Bevillningsstadgan erlägger bevillning, till hälften af dess belopp under de sju förra åren och fjerdedelen under de tre seduare åren.

Utskottet har redan uttalat den åsigt, att hvar och en inom värnpligtsåldern varande svensk man bör till landets försvar bidraga, i följd hvaraf den, som på grund af ett måhända ringa lyte eller svag kroppsbyggnad icke pröfvas lämplig att i detta försvar personligen deltaga, rätteligen borde på något annat sätt bidraga dertill; men då ett lyte, större eller mindre, redan är en kännbar olägenhet, anser Utskottet icke lämpligt eller billigt att öka denna genom påläggande af en särskild skatt.

Visserligen innehåller §:ns 2:dra mom. att vederbörande taxeringskomitéer, efter bevillningsberednings anmälan, skulle ega att från ifrågasvarande värnskaat frikalla blinda, döfstumma, sinnesrubbade, samt dem hvilka eljest lida af svårare lyte eller sjukdom, eller af stor fattigdom, hvarigenom hvarje farhåga, att samhällets mest vanlottade medlemmar skulle komma att med en dylik skatt betungas, synes vara tillräckligen

undanröjd; men dels anser Utskottet det vara vanskligt att öfverlemna en dylik fråga till godtyckligt afgörande utaf taxeringskomitéerna, inom hvilka, å skilda orter, olika åsigter kunna göra sig gällande, dels anser Utskottet, att värnpligten bör begränsas af möjligheten att denna pligt personligen fullgöra.

På anförda skäl hemställer Utskottet,

6:o att de bestämmelser, som i § 5 innehållas, icke måtte af Riksdagen godkännas.

§ 6 ifrågasätter, att om någon, hvars beväringsskyldighet ännu fortfar, skulle önska blifva från densamma fri, för att till främmande land utflytta, Kongl. Maj:t, på derom gjord underdånig anmälan, skulle för hvarje fall meddela beslut; dock att ingen, som eger tillgång, skulle erhålla sådan befrielse, med mindre han erlägger den i § 5 omfördä värnskatt, som på hvarje återstående beväringssår belöper.

Utskottet, som finner här ifrågasatta bestämmelse utgöra ett hinder för de beväringsskyldiges fria flyttningsrätt, hvilket för närvarande icke finnes, och som för öfrigt anser hvarje bestämmelse i angifvet syfte vara kraftlös, enär, efter passförordningens upphäfvande, hvarje kontroll i förevarande afseende vore omöjlig, hemställer alltså,

7:o att § 6 icke måtte af Riksdagen bifallas.

Vidare föreslås i § 18 mom. 2, att train-soldater, hvilka från vapenöfning i fredstid frikallas, skola, i stället för denna befrielse, för hvarje af de trenne år de undgå att sig till vapenöfning inställa, erlägga enahanda värnskatt som i § 5 är föreslagen.

Utskottet, som anser att train-soldaterna icke böra vara fritagna från undergående af den öfning i fredstid, hvilken möjligen kan dem beredas, och som följaktligen finner erläggande af värnskatt icke kunna för dem ifrågakomma, hemställer sålunda,

8:o att Riksdagen icke måtte bifalla de bestämmelser, som § 18 mom. 2 innehåller.

Beträffande de bestämmelser, hvilka förekomma uti § 23, tillstyrker Utskottet, som finner svårighet möta vid affattning af ett stadgande, hvilket skulle tvinga förrymd person att på sin bekostnad sätta duglig karl i sitt ställe,

9:o att stadgandet derom må ur §:n utgå;

samt hemställer i öfrigt, dels

10:o att skyldigheten att sätta karl i sitt ställe för den, som afstympar sig någon lem i afsigt att undandra sig beväringsskyldigheten, må utsträckas äfven till fredstid; dels

11:o att de föreskrifter, som i § 23 innehållas, må, med iakttagande af de i fråga om ordalydelsen gjorda anmärkningar, erhålla sin plats bland allmänna bestämmelser.

§§ 3, 7, 13, 16, 17, 25 mom. 2 och 3, 29 mom. 1, 34, 35 och 38.

Vissa delar af Kongl. Maj:ts förslag till kungörelse angående allmänna värnpligten anser sig Utskottet, såsom omförmäldt är, icke kunna till pröfning upptaga.

I § 3 föreslås, att af beväringens tio åldersklasser böra de sjuförsta, indelade i rekrytklass, ersättningstrupper, första och andra uppbåd, tillhöra *aktiva arméen*, hvaremot de trenne sednare åldersklasserna skulle tillhöra *krigsreserven*, hvilken i krig må till aktiva arméens förstärkande användas.

Utskottet, som visserligen finner den grundsats riktig, att i allmänhet de yngsta åldersklasserna beräknas som rekryt- och ersättningstrupper, samt att de dernäst äldre i första hand ingå i aktiva arméen, har dock ansett den föreslagna indelningen i rekrytklass, ersättningstrupper, uppbåd m. m. tillhöra arméens organisation, och blott i sammanhang med densamma böra pröfvas; men då Utskottet icke har sig förelagdt att afgifva yttrande öfver det förslag till landförsvarets organisation, som af Chefen för Landförsvars-departementet blifvit utarbetadt, har Utskottet af denna anledning icke ansett sig kunna ingå i pröfning af de stadganden, som i § 3 äro föreslagna.

Utskottet inskränker sig således till den hemställan,

12:o att Riksdagen endast ville uttrycka den åsigt, att beväringen må, delad i tio åldersklasser, kunna till rikets försvar användas, i enlighet med de bestämmelser, som framdeles varda antagna.

Af samma skäl, som föranledt Utskottet att icke till pröfning upptaga de stadganden, som uti § 3 äro föreslagna, har Utskottet

13:o ej heller ansett sig kunna pröfva de bestämmelser, som äro föreslagna uti §§ 7, 13, 16, 17, 25 2:dra och 3:dje mom., 29 1:sta mom., 34, 35 och 38.

§§ 2, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 19, 20, 21, 22, 24, 25 mom. 1., 26, 27, 28, 29 mom. 2 och 3, 30, 31, 32, 33, 36, 37, 39, 40 och 41.

Vidkommande slutligen de delar af Kongl. Maj:ts förslag till kungörelse angående allmänna värnpligten, vid hvilka Utskottet icke funnit skäl till anmärkning, torde Utskottet få anföra följande:

I fråga om §§ 8 och 9, hvilka i allt hufvudsakligt öfverensstämma med §§ 6 och 7 af nu gällande beväringsslag, anser sig Utskottet, utan att för närvarande yttra sig öfver antalet af de beväringsslag, hvilka i rullorna böra upptagas, kunna hemställa,

14:o att Riksdagen i öfrigt måtte lemna dessa §§ utan anmärkning.

Rörande § 10 har mot nuvarande beväringsslag blifvit anmärkt, att beväringsskyldig, som vid mönstring blifvit godkänd, men nästföljande år varit till undergående af vapenöfning oförmögen, detta oaktadt icke kunnat från beväringsskyldigheten befrias, enär endast 1:sta klassens beväringsslag undergår mönstring.

I afseende å sådan mönstring, äfvensom de beväringsskyldiges besigtning till utrönande af deras duglighet till krigstjenst, är föreslaget, att derom må gälla hvad särskildt är eller framdeles kan varda af Kongl. Majt förordnad; och under förutsättning att ofvan anmärkta brist i en blifvande förordning varder afhjelpat, hemställer Utskottet,

15:o att § 10 måtte lemnas utan anmärkning.

I § 11 föreslås att beväringssyngling, som vid mönstring befinnes lida af sjuklighet eller svaghet af tillfällig art, må ställas på ett års förbättring, och att den som icke uppnått en längd af 5,4 fot må ställas på ett års tillväxt, för att vid nästkommande års mönstring sig ånyo inställa, då antingen approbation, kassation eller enrollering som train-soldat skall ega rum. I § 14 stadgas vidare, att läkare och prester icke må kunna åläggas annan tjenstgöring än den som tillhör deras yrken; och Utskottet, som mot dessa bestämmelser, hvilka i nu gällande beväringsslag icke ega någon motsvarighet, intet har att erinra, hemställer alltså,

16:o att Riksdagen måtte lemna §§ 11 och 14 utan anmärkning.

Utskottet, som anser 1:sta, 2:dra och 3:dje mom. af § 20 icke kunna annat än i sammanhang med organisationen i sin helhet pröfvas, hemställer dock,

17:o att Riksdagen, med godkännande af den grundsats, som uti nämnda 3:ne mom. af § 20 finnes uttryckt, måtte förklara sig anse Konungens rätt att, när rikets försvar det kräfver, till tjenstgöring uppbåda allmänna beväringsslag, vara i 10:de §:n af nu gällande beväringsslag så tydligt uttryckt, att någon förändring deri icke är af behöfvat påkallad;

och tillstyrker Utskottet derjemte,

18:o att 20 §:ns 4:de mom. måtte lemnas utan anmärkning.

Mot de undantag från skyldigheten att vid inbrytande krig träda i vapentjänst, hvilka Kongl. Maj:t under § 21 föreslår, har Utskottet intet att erinra, och hemställer därför,

19:o att § 21 måtte af Riksdagen lemnas utan anmärkning.

I 28:de §:ns 2:dra mom. föreslås, att beväringsskarl, som det önskar, må vara berättigad att, efter vid mönstrings-förrättningen derom gjord anmälan, sjelf anskaffa sin beklädnad, eller densamma ur Kronans förråd sig tillösa mot bestämdt pris, och att för begagnandet under vapenöfningarne åtnjuta slitningsersättning i förhållande till Statsverkets kostnader för enahanda ändamål.

Utskottet, som finner en dylik anordning gagnelig och ledande till ömsesidig fördel för Kronan och de enskilde, hemställer alltså,

20:o att ifrågavarande mom. må lemnas utan anmärkning.

§§ 2, 12, 19, 22, 24, 25 mom. 1, 26, 27, 28 mom. 1 och 3, 29 mom. 2 och 3, 30, 31, 32, 33, 36 och 37, hvilka till sina bestämmelser i allt hufvudsakligt motsvaras af liknande stadganden i nuvarande beväringsslag, hemställer Utskottet jemväl,

21:o att Riksdagen måtte lemna utan anmärkning.

De bestämmelser rörande landstormen, som Kongl. Maj:t under §§ 39, 40 och 41 föreslår, tillstyrker Utskottet,

22:o att Riksdagen måtte lemna utan anmärkning;

och har Utskottet, som dermed afsett att uttrycka ett gillande af den grundsats, att hvarje vapenför man, som innehar den för värnpligt bestämda ålder, och icke på annat sätt är till rikets försvar tagen i anspråk, må vara skyldig att vid krigstid inträda i landstormen, för att såmedelst biträda vid hemortens försvar, jemväl funnit sig böra hemställa,

23:o att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att i en blifvande beväringsslag måtte införas de närmare bestämmelser angående landstormens organisation och befäl, som Kongl. Maj:t kan finna lämpliga.

Under förutsättning och vilkor, att det af Kongl. Maj:t för Dess del godkända förslag till kungörelse angående den allmänna värnpligten antages, har Kongl. Maj:t vidare föreslagit:

A). Att rust- och rotehållares samt soldatens inbördes förhållanden
Bih. till Riksd. Prot. 1869. 8 Saml. 1 Afd. 1 Häft.

må närmare regleras, i ändamål att lindra de förres besvär och ställa soldat samt rust- och rotehållare i mindre beroende af hvarandra; samt att följande bestämmelser i detta hänseende må stadgas:

- 1:o. Alla ovissa besvär, som, tillkomna efter knekte-kontraktens upprättande, nu äro med soldatens aflönande förenade, skola, i den mån gällande legokontrakt löpa till ända, såsom skyldighet upphöra, samt må icke vid lego-aftal, som framdeles upprättas, ovilkorligen åläggas någon att utgöra.
- 2:o. Kongl. Maj:t och Kronan öfvertager rekryteringsskyldigheten och i sammanhang dermed ifrågakommande utgifter för städja och lega; och skola följande stadganden dervid tjena till närmare efter rättelse:
 - a) Kompani-chef eger vid inträffande vakans anskaffa karl för det lediga numret och, då rotehållaren för sin del godkänner karlen, tillse att kontrakt i laga ordning blifver mellan honom och rekryten uppgjort; börande kompanichef, om svårighet skulle uppstå för ersättande af nummer, sådant anmäla hos Kongl. Maj:ts vederbörande Befallningshafvande, som har att det eller de lediga numren inom länet till ansökan kungöra;
 - b) derest den till antagning för det lediga numret föreslagne karlen af rust- eller rotehållare ej godkännes, och denne dervid fasthåller, äfven efter det skälen till ett sådant underkännande blifvit vid behörig pröfning ogillade, skall rust- eller rotehållare vara förpligtad att sjelf anskaffa karl och vidkännas alla med hans anskaffning och underhåll förbundna omkostnader;
 - c) rekryteringsmöten hållas två gånger om året distriktvis af landshöfdingen i närvaro af regements- eller corpschefen, första gången på våren, i sammanhang med beväringmönstringarne, och andra gången på hösten. Till dessa förrättningar, vid hvilka vederbörande kompani- eller sqvadrons-chefer äfven skola vara tillstädes, inkallas samtliga ad interim antagne rekryter, för att, i händelse de approberas, få sina kontrakt stadfästade, samt, när de blifvit genom befälets försorg anskaffade, utbekomma den öfverenskomna legan;
 - d) i de fall, då rekryten blifvit genom rust- eller rotehållare anskaffad eller denne vägrar att föreslagne rekryt godkänna, skall rust- eller rotehållaren jemväl vara pliktig att vid rekryteringsmöte, der sådan fråga förekommer, vara tillstädes.
- 3:o. Ett normalkontrakt, gällande för hela riket upprättas; och skall detta kontrakt innehålla följande bestämmelser:
 - a) Soldatens löneförmåner utgöras af:

I. bostad på rotens mark, bestående af stuga efter hittills varande bruk med erforderliga uthus;

II. fyratiofem (45) kubikfot spanmål, hälften råg och hälften korn, årligen;

- b) lönen kan äfven till hela eller en del af sitt belopp bestå af jord, som rotehållaren åt soldaten upplåter, penningar eller persedlar, likväl endast efter frivilligt dem emellan träffad och skriftligen upprättad samt af befälet godkänd öfverenskommelse;
 - c) nybyggnad af, äfvensom större, af synerätt ådömda, reparationer å soldatens boställshus åligga rotehållaren, som jemväl tillförbindes aflemna materialier för de mindre underhållsarbeten, hvilka kunna och således äfven bära af soldaten verkställas. Öfver fullgörandet af dessa skyldigheter åligger kompanibefälhafvaren att utöfva noggrann tillsyn;
 - d) under den tid spanmåslönen, till följd af vakans, icke utbetalas till soldaten, ingår den till Statsverket;
 - e) tvister rörande detta kontrakt afgöras i den ordning, som derom är eller kan varda allmänligen stadgad;
 - f) af soldatens lön innehålles 10 R:dr om året, hvilka medel för soldatens räkning insättas i sparbank i länet; och eger soldat, att dem, jemte upplupen ränta, vid sitt utträde ur tjensten utfå, men i händelse han med döden afgått, skola medlen hans rätte arfvingar eller rättsinnehafvare tillhandahållas.
- 4:o. Samtliga dessa bestämmelser skola äfven lända till efterrättelse för rusthållare vid legoaftals uppgörande med rekryt.
- 5:o. Der soldat icke på ofvan stadgade vilkor kan erhållas, må Statsverket tillskjuta hvad derutöfver kan erfordras.
- 6:o. För såvidt det skulle inträffa, att någon rust- eller rotehållare icke befinnes villig att ingå på de nu i normal-kontraktet föreslagna nya bestämmelserna, må det honom icke förvägras att vid sina hittills varande förbindelser förblifva, dock att äfven i detta fall rekrytens antagande må ske genom vederbörande militärbefäl.
- 7:o. De statsbidrag, hvilka äro afsedda för eller utgå till rekryteringshjelp, samt de för sådant ändamål bildade kassor, i den mån de vid skeende utredning befinnas vara uppkomna af statsmedel, skola, i sammanhang med rekryteringens öfvertagande af Kronan, till Statsverket indragas.

Utskottet — som icke kunnat tillstyrka antagandet för närvarande af en ny lag angående allmänna värnpligten, men likväl ansett sig bära till Riksdagen hemställa, att det nådiga förslaget väsentligaste stadganden

mätte dels i grundsats godkännas, dels lemnas utan anmärkning — har trots det sålunda beredd uppskofvet med denna frågas slutliga pröfning ej lägga hinder i vägen för Riksdagen att uttala sin åsigt rörande de af Kongl. Maj:t endast vilkorligt framställda, här ofvan anförda förslag, i afseende hvarå Utskottet får yttra följande:

Såvidt den allmänna värnpligten måste betraktas såsom ett allmänt medborgerligt åliggande, hvilket icke är bundet vid den till rust- eller rotehåll indelade jorden, utan i lika måtto tillhör hvarje medborgare som är vapenför, och icke af andra pligter mot Staten eller det allmänna hindras att i landets försvar deltaga, har Utskottet så mycket mindre kunnat finna en utsträckt tjänste- eller öfningstid för de värnpligtige stå i oskiljaktigt sammanhang med, eller i och för sig böra föranleda en lindring i de rust- och rotehållare särskildt åliggande besvär, som idkare af andra yrken lika hårdt drabbas af de värnpligten åtföljande ekonomiska olägenheter, som innehafvare af berustad eller roterad jord. Detta hindrar emellertid icke, det ju icke äfven Utskottet finner önskvärdt om, oberoende af värnpligtens utsträckning, en lättnad i utgörandet af rust- eller rotehållares besvär kunde beredas, dock under förutsättning att indelningsverkets grunder, såvidt de röra rust- och rotehållare, derigenom icke rubbas, eller att, genom de för sådan lättnads vinnande vidtagna åtgärder, andra väsentliga olägenheter för det allmänna uppstå.

Då Utskottet ur denna synpunkt betraktar de af Kongl. Maj:t föreslagna stadganden, måste Utskottet till en början erinra, att indelningsverket icke är en theoretisk skapelse, tillkommen efter på förhand uppgjorda och för hela landet allmänt gällande grunder. Det har på ett naturligt sätt uppvuxit ur äldre för handen varande förhållanden, och ur dem utvecklats så, som det för hvarje ort ansetts lämpligast, utan att man under dess nära tvåhundra-åriga tillvaro funnit nödigt att i alla till denna inrättning hörande bestämmelser öfver hela landet åstadkomma en enhet, som måhända ej skulle kunna vinnas, utan att de nya stadganden, som i en ort befunnos lämpliga, i andra måste kännas tryckande och besvärliga, om ej af andra skäl, så åtminstone derföre att de voro stridande mot häfdvunna vanor.

Emellertid finnas äfven utan tvifvel några bestämmelser, hvilka så ligga uti indelningsverkets natur, att de derföre blifvit allmänt gällande, och som icke skulle kunna rubbas, utan att inrättningens skaplyne i viss mån ginge förloradt. Hit måste Utskottet räkna den, att rekryteringsskyldigheten åligger rust- eller rotehållaren, som derigenom har sig tillförsäkrad fördelen att få välja en karl som han känner, till hvars uppförande, ordentlighet och redlighet han har förtroende, och af hvars arbete, under från tjänstgöring fria tider, han genom frivilligt aftal kan vänta sig gagn.

Detta förhållande har utan tvifvel i väsendtlig mån bidragit till uppkomsten af den välvilja och det förtroende, som lyckligtvis i allmänhet äro rådande mellan rotehållare och soldat, och om Utskottet äfven måste erkänna, att rotehållares rättighet att välja karl någon gång begagnas med alltför uteslutande afseende på att erhålla rekryt för billigt pris, hvarföre det i militäriskt hänseende sannolikt blefve en fördel om rekryteringen af Staten öfvertoges, äfvensom att å vissa orter soldatens anskaffning, med rotehållares medgifvande och till ömsesidig belåtenhet, besörjes genom militärbefälet; så är dock Utskottet förvissadt, att indelningsverkets ifrågavarande bestämmelse är bland dem, hvarvid rust- och rotehållare företrädesvis hålla fast. Kongl. Maj:t har också ansett möjligt, att flere eller färre rust- och rotehållare icke skulle vilja försaka den fördel de i berörda hänseende nu ega, och föreslagit, att de i sådant fall fortfarande skulle vara förpligtade att vidkännas alla med soldatens anskaffning och underhåll förbundna omkostnader; men i sådant fall uppstode icke blott en större ojemnhet i rustnings- och roteringsbördan, än den som redan öfverklagas, utan ock den olägenheten, att en bland de få grunder, som för närvarande i hela Riket äro för indelningsverket gällande och på detsamma sätta sin stämpel, vore upphäfd.

Hvad angår det af Kongl. Maj:t föreslagna normalkontrakt, kan Utskottet ej heller tillstyrka dess godkännande.

Obestriddigt är, att då Statsverket skulle tillskjuta hvad som för soldatens affönande kunde, utöfver de i normalkontraktet stadgade vilkor, erfordras, detta innebure den fördel för alla rust- och rotehållare, att ett maximum derigenom vore bestämdt, hvarutöfver deras kostnader icke kunde stiga, hvaremot under nuvarande förhållanden, då skyldigheten att anskaffa karl är ovilkorlig, kostnadens höjande betydligt utöfver den närvarande är en möjlighet. Vidare måste medgifvas, att det af Kongl. Maj:t föreslagna normalkontraktets antagande skulle medföra en lindring för de orter, hvarest soldatens afföning nu är högre, än hvad den enligt kontraktet och med beräkning af spanmålens vanliga pris skulle blifva. Å andra sidan måste likväl anmärkas, att i vissa orter, der spanmålsprisen ofta äro höga, soldatens afföning enligt normalkontraktet skulle stegras utöfver sitt nuvarande belopp. Såväl der, som i de fall der soldatens afföning utgår på ett sätt, som rust- eller rotehållare finner för sig beqvämare, skulle de otvifvelaktigt föredraga att vid sina hittills varande förbindelser kvarblifva, och följdén af ett antagande af Kongl. Maj:ts nådiga förslag blef således, att Statsverket betungades med en utgift, utan att den lättnad man derigenom velat bereda i lika mån bereddes alla, som deraf kunde vara i behof, eller att ändock fördelen af enhet i grunderna för soldatens affönande vore vunnen.

Utskottet har visserligen icke förbisett den bestämmelse i normalkontraktet, i kraft hvaraf soldatens lön till hela eller en del af sitt belopp kunde bestå i jord, penningar eller persedlar, men klart synes Utskottet vara, att, om lönen äfven utgjordes i persedlar, komme dock alltid den stadgade spanmålskvantitetens värde att utgöra grunden för uppgörelsen, och persedlarnes antal och beskaffenhet att bestämmas af det värde, för hvilket de skulle utgöra ersättning. I de fall, då normalkontraktets antagande eller förkastande endast vore beroende af lörens belopp, blefve förhållandet således enahanda, antingen den utginge i spanmål eller på annat öfverenskommet sätt.

Det har icke heller kunnat undfalla Utskottet, att om de lönevilkor, som i Kongl. Maj:ts nådiga förslag till normalkontrakt äro uppgifna, skulle godkännas, utan att soldaten i sammanhang dermed bereddes de fördelar, Chefen för Landtförsvars-departementet, enligt hvad af hans underdåniga anförande angående landtförsvarets organisation inhemtas, haft för afsigt att honom bereda, de kostnader, som skulle förorsakas Kronan genom rekryteringens öfvertagande, måhända skulle öferskrida det beräknade beloppet af 75,000 R:dr.

Villigt erkänner Utskottet önskvärdheten deraf, att de ovissa besvär, som nu äro med soldatens aflönande förenade, kunde upphöra. Olägenheten af dessa besvär drabbar dock tyngst strörotarne, för hvilka bördan af soldatens underhåll mångenstädes genom dem betydligt förökas, och hvilkas klagomål i detta afseende ej kan förnekas giltighet. Icke heller denna olägenhet skulle emellertid afhjelpas genom antagandet af ett normalkontrakt, som vore förbindande endast i de fall, der dess stadganden befunnos med stamrotens fördel öfverensstämmande. Då rekryteringsskyldigheten åligger rust- och rotehållare, kan det, enligt hvad erfarenheten inom vissa orter jemväl ådagalagt, icke förhindras, att soldaten betingar sig vilkor, som rust- eller rotehållaren gärna skulle undvikit, eller att någon gång äfven soldaten underkastar sig ett utbyte af löneförmåner, som han önskade att erhålla, mot andra, hvilka rust- eller rotehållare finner sig kunna med större lätthet utgöra, i båda fallen utan att strörotarnes bekvämlighet tages i betraktande. Hvad med Kongl. Maj:ts förslag i här ifrågavarande del åsyftas kan, efter Utskottets förmening, icke vinnas utan ett allmänt stadgande, att strörotarnes andel i soldatens aflöning endast finge i spanmål eller penningar bestämmas. Om, efter ett sådant stadgande, några s. k. ovissa besvär komme att i legokontrakten ingå, skulle olägenheten deraf åtminstone endast drabba den som frivilligt derpå ingått, och hade således ingen rätt att deröfver klaga.

Utskottet kan slutligen icke lemna frågan om lindring i rust- och rotehållares besvär, utan att öppet uttala sin åsigt, att klagomålen öfver den tunga, hvarmed jordegaren af indelningsverket tryckes, icke kunna afhjelpas genom några partiela eftergifter eller uppoffringar från Statsverkets sida, vore dessa ock större än de af Kongl. Maj:t föreslagna. Erfarenheten i afseende å de eftergifter, som redan skett, gifva detta vid handen, och Utskottets åsigt i detta hänseende bekräftas af hvad det varit i tillfälle att inhemta rörande tänkesättet bland flertalet af dem, som i ämnet offentligen uttalat sin mening.

Det kan ej tillhöra Utskottet att utreda, i hvad mån den del af svenska jorden, på hvilken indelningsverket hvilar, må anses vara, i förhållande till öfriga föremål för beskattning, alltför hårdt betungad. Det inskränker sig således till anförande af det obestriddiga förhållande, att, ehuru indelningsverket i vidsträckta delar af landet är älskadt och af jordegarne betraktas som ett lämpligt sätt att utgöra en del af deras utskylder till Staten, man i andra orter öfver detsamma förnimmer en temligen allmän klagan. Der detta är förhållandet, anföres såsom hufvudsakligt skäl, att indelningsverket medför en i viss mån obestämd utgift, olika på skilda orter, och äfven inom samma ort under olika prisförhållanden. Det är emellertid lätt att inse, att detta skäl till missnöje skall qvarstå, hvilka lindringar man än må åstadkomma i de rust- och rotehållare åliggande besvär, och att man således med försök i denna riktning löper ständig fara att rubba det, som indelningsverket har företrädesvis godt och värdt att bibehållas, utan att ändamålet ändock vinnes. Skulle derföre den lagstiftande magten finna rust- och rotehållares klagomål så grundade, att afseende på dem måste fästas, är det, enligt Utskottets öfvertygelse, ur synpunkten af försvarsväsendets ändamålsenliga ordnande, vida fördelaktigare att medgifva indelningsverkets upphäfvande, mot en ersättning till Statsverket, motsvarande värdet af rust- och rotehållares nu åliggande besvär — en åtgärd hvarigenom åtminstone det ovissa och vexlande i deras afgifter måste upphöra, och en möjlighet bereddes att åt arméen gifva en, visserligen icke mindre kostsam, men ur militärisk synpunkt fullt tillfredsställande och för landets försvar i alla händelser betryggande organisation.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, hemställer Utskottet,

24:o att hvad Kongl. Maj:t i förevarande punkt föreslagit icke måtte af Riksdagen bifallas.

För åstadkommande af behöflig tillökning uti indelta stamtruppens styrka, föreslår Kongl. Maj:t:

B) Uppsättande af vid regementen och corpser nu befintliga anslagna, indragna eller för särskilda ändamål vakanta nummer.

Om en tillökning af effektiva nummerstyrkan vid indelta arméen befinnes önskvärd och behöflig, så torde en sådan visserligen icke kunna på enklare och naturligare sätt åstadkommas, än genom återförande till deras ursprungliga ändamål af de nummer, hvarmed efter hand, af hvarjehanda anledningar, såväl infanteriets som kavalleriets effektiva styrka, till befrämjande af ekonomiska ändamål, blifvit minskad.

Inom Utskottet har uti ifrågavarande afseende den mening blifvit uttalad, att dessa nummer, heldre än att effektivt uppsättas, för att såmedelst till stammens förstärkande bidra, borde fortfarande hållas vakanta, och de inflytande vakansafgifterna användas till aflöning för ett större antal fast befäl, än det Chefen för Landtförsvars-departementet uti sitt underdåniga anförande angående landtförsvarets organisation ifrågasätter. Då emellertid de förslag till försvarsväsendets ordnande, som Departementschefens nämnda anförande innefattar, icke äro Utskottets pröfning underkastade, och ej mindre frågan om antalet befäl och huru detta bör aflönas, än äfven behovet af den tillökning i stamtruppen, som skulle vinnas genom uppsättning af anslagna, indragna och vakanta nummer, utgör en väsendtlig del af omförmälda organisationsförslag, som endast i sammanhang med detsamma kan fullt bedömas, har Utskottet af denna anledning funnit sig,

25:o för närvarande icke kunna tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag i denna del.

C) Att den för sjöförsvaret obehöfliga del af båtsmanshållet må till landtförsvaret, för dess ordnande, öfverflyttas, nemligen:

4	Norrlands kompanier	662	man
2	Hallands d:o	364	»
2	Gotlands d:o	260	»
1	Westergötlands kompani	87	»
1	Östergötlands d:o	194	» samt af
	Bohusläns d:o	100	»

tillhopa 1,667 man.

Af Chefens för Landtförsvars-departementet underdåniga anförande angående landtförsvarets organisation framgår, att af dessa kompanier borde Norrlands, Gotlands och Hallands användas till bildande af en stamtrupp i Wester-Norrland, på Gotland och i Halland, samt de öfriga till förstär-

kande och reglerande af nummerstyrkan vid närmast belägna regementen af arméen.

Det har icke kunnat undfalla Utskottet, att bildandet af en stamtrupp i nyssnämnda provinser, hvilka såsom gräns- och kustorter, i händelse af krig, i första hand äro utsatta för fiendtligt angrepp, och af hvilka den sistnämnda saknar nästan all organisation af försvarskrafterna, är en åtgärd, som förestafvas såväl af klokhet och en skyldig omtanke om försvarsväsendets bättre ordnande, som af ett billigt afseende å nämnda provinserns rättmätiga anspråk, att i fråga om stridskrafternas fördelning vara likställda med öfriga provinser.

Då jemväl, enligt hvad Utskottet haft tillfälle inhemta, ifrågavarande båtsmanskompanier äro för sjöförsvaret obehöfliga, och deras tillgodogörande för landtförsvaret deraf tyckes vara en gifven följd, synes tillräckligt talande skäl förefinnas för den ifrågasatta öfverflyttningen; men Utskottet har dock funnit betänkligt att obetingadt tillstyrka densamma, dels emedan rotehållarnes medgifvande torde vara för öfverflyttningen erforderligt, dels emedan den ifrågasatta åtgärden skulle på en gång till landtförsvaret öfverföra ett stort antal båtsmän, för största delen af hvilka befäl och deraf beroende organisation såsom infanteri-trupp saknas.

Under sådana förhållanden har Utskottet trott det vara lämpligare, att omförmälda rotar af båtsmanshållet, i mån utaf afgang, ställas på vakans, enär det i sådant fall alltid står öppet att använda dem på sätt framdeles kan pröfvas lämpligt.

Utskottet hemställer alltså,

26:o att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att, i mån af inträffande afgang, ifrågavarande rotar måtte ställas på vakans, för att, så snart möjligt är, ingå i den organisation af rikets försvar, som framdeles kan blifva antagen.

D) Att de i Säfvedals härad af Göteborgs och Bohus län indelta 44 soldatrotar, hvilka sedan äldre tider tillbaka varit anslagna till stadsvakt i Göteborg, må till Kronan indragas, för att till arméens förstärkande användas, utan att någon godtgörelse må staden tilldelas.

Af Chefens för Landtförsvars-departementet underdåniga anförande till Statsråds-protokollet den 31 December 1868 inhemtas, att Konung Gustaf II Adolf genom den 4 Juni 1621 utfärdade privilegier gaf åt den då nyanlagda staden Göteborg Säfvedals härad och fögderi, såvidt häradet Kongl. Maj:t tillhörde; och att samme Konung i memorial den 23 Februari 1624 förklarade, att som i Göteborg god vakt borde hållas,

Bih. till Riksd. Prot. 1869. 8 Saml. 1 Afd. 1 Häft.

skulle 48 soldater från Säfvedals härad rotevis bestrida vakthållningen i staden, hvarvid de borde af staden lönas och underhållas.

Sedan Säfvedals härad, jemte andra Göteborgs stad förunnade för-
måner, af den utaf Konung Carl XI tillsatta Reduktions-kommissionen
blifvit år 1681 föreslaget till indragning, blef staden, uppå framställning af
dess president och råd, genom Kongl. Resolutionen den 17 Augusti nyss-
nämnde år, frikallad från den föreslagna reduktionen, hvarjemte Säfvedals
härad lemnades Göteborgs stad att fortfarande disponera och obehindradt
åtnjuta. Vid indelningsverkets ordnande, då äfven Säfvedals härad åsattes
visst rotetal, blef antalet af de till stadsvakt afsedda rotarne nedsatt till 44,
och disponerar Göteborgs stad fortfarande manskapet från dessa 44 rotar
till vakthållning i staden.

Enär upplåtelsen af dessa rotar, hvilkas manskap, enligt hvad Ut-
skottet erfarit, var inskrifvet i Elfsborgs regementes rullor och bar dess
uniform, medgafs i anseende till den nyanlagda stadens ringa tillgångar
och oförmåga att sjelf bestrida nödig vakthållning, men dessa orsaker för
längesedan upphört att vara gällande, har Departements-chefen ansett och
Kongl. Maj:t jemväl föreslagit, att ifrågavarande rotar böra till Kronan återgå,
utan att någon godtgörelse må staden Göteborg tilldelas.

Då emellertid samtliga de myndigheter, hvilkas utlåtanden i ämnet
blifvit infordrade, funnit Göteborgs stad berättigad att för de ifrågava-
rande soldatrotarne, om de till Kronan indragas, erhålla ersättning, och då
Kongl. Maj:ts ofvannämnda nådiga Resolution af den 17 Augusti 1681,
genom hvilken de af Konung Gustaf II Adolf utfärdade privilegier bekräf-
tades, uttryckligen förklara staden, i afseende på dess disposition af Säfve-
dals härad, fri »från reduktion och vidare åtal», har Utskottet icke funnit,
genom de för detsamma tillgängliga handlingar, ådagalagdt, att berörda ro-
tar rättvisligen kunna till Kronan indragas, utan att någon godtgörelse sta-
den Göteborg tilldelas.

Utskottet, som i öfrigt lika med Kongl. Maj:t anser ändamålsenligt,
att dessa 44 soldatrotar till Kronan indragas, hemställer derföre,

27:o att Riksdagen måtte bifalla Kongl. Maj:ts förslag om in-
dragning till Kronan af de i Säfvedals härad indelta,
till stadsvakt i Göteborg anslagna 44 soldatrotar; dock
mot den ersättning till Göteborg, hvarom med staden
kan öfverenskommas.

E) Att nedannämnda antal rotar af den nya ordinarie roteringen,
hvilka hittills fullgjort sin roteringsskyldighet medelst erläggande af vakans-
afgift, måtte åläggas effektiv rotering, nemligen:

inom soldathållet	295 rotar,
» båtsmanshållet	230 »

tillhopa 525 rotar;

dock att, enär, utaf nyssnämnda båtsmansrotar, 136 utgöras af utsockne frälsheemman i Halland, hvilka fått sig medgifvet att alltid förblifva vakanta mot erläggande af vakansafgift, i afseende å dessa 136 rotar måtte iakttagas, att, derest deras innehafvare ej finnas villige att, i stället för den dem åliggande vakansafgiften, underkasta sig effektiv rotering, nämnda afgifter må disponeras för uppställande af en värfvad infanteri-trupp till den styrka, som nämnda rotar äro afsedda att utgöra.

I afseende å dessa, den nya ordinarie roteringen tillhörande rotar, är att märka, att, med undantag för nyss nämnda rotar, tillhörande båtsmanshållet i Halland, hvilka mot erläggande af half vakansafgift äro tillförsäkrade frihet från effektiv rotering, Kongl. Maj:t, beträffande sättet för öfriga rotars framtida användande, förklarade sig, vid roteringslängdernas fastställande den 8 Oktober 1851, framdeles vilja taga denna fråga i öfvervägande, men tillika i nåder medgifva, att nämnda rotar emellertid må fullgöra sin roteringsskyldighet medelst erläggande af en deremot svarande vakansafgift.

Utskottet har emellertid funnit äfven denna del af Kongl. Maj:ts förslag ega det nära sammanhang med Chefens för Landtförsvars-departementet organisationsförslag, att den endast i förbindelse med detsamma kan fullständigt bedömas, och har af denna anledning funnit sig

28:o för närvarande icke kunna tillstyrka bifall till hvad Kongl. Maj:t i förevarande punkt föreslagit.

F) Att de i Axbergs, Hofsta, Kils, Glanshammars och Ringkarleby socknar af Örebro län belägna 101½ mantal, hvilka blifvit från dem hittills åliggande tjenstbarheter till Dylta svafvelbruk befriade, mot upphörande af åtnjuten frihet från ordinarie rotering, må, till komplettering af den för Nerikes regemente erforderliga nummerstyrka, få sig ålagdt att utgöra effektiv rotering under nyssnämnda regemente för det antal rotar, som i följd af roterings-förrättningar varder bestämdt.

Af skäl, som äro anförda i fråga om de bestämmelser, hvilka under Litt. B. föreslagits, finner sig Utskottet,

29:o icke för närvarande kunna tillstyrka bifall till hvad Kongl. Maj:t i denna punkt föreslagit.

I ändamål att tillgodose arméens behof af hästar vid händelse af krigs utbrott, har Kongl. Maj:t föreslagit:

G) att hvarje kommun, så stads- som lands-, i förhållande till all der-

inom belägen fast egendom, efter dess taxeringsvärde och utan undantag i följd af privilegier eller friheter i öfrigt, må vara skyldig att, mot kontant ersättning till det belopp och i den ordning här nedan omförmäles, vid inträffande krigsutbrott genast anskaffa och på ort inom länet, som af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, i enlighet med requisition af vederbörande befäl, utsättes, tillhandahålla fullt dugliga hästar till nedannämnda antal jemte dertill hörande persedlar, enligt de grunder, som nu gälla för extra roteringshästars beskaffenhet, under iakttagande härvid:

att skyldigheten till trosshästars anskaffning tills vidare ej må sträcka sig längre än till uppsättande af en häst på hvart 200,000 R:drs fastighetstaxeringsvärde, och att längder öfver det hästantal, som sålunda inom regementens och corpsers förlägningsområden kunna påräknas, skola genom Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes försorg upprättas och vederbörande regements- och corpschefer tillställas och hvart tionde år förnyas;

att vid de årliga markegångssättningarne för hvarje markegångsdistrikt bestämmes det pris, hvartill hästarne inom viss stadgad tid efter krigsutbrott och hästarnes aflemnande, skola vederbörande kommuner af Statsverket kontant ersättas;

att mera än en sådan uppsättning af trosshästar icke må under samma krig kunna någon kommun åläggas; samt

att Statsverket till de emottagna hästarne har full eganderätt.

Bland de många och olikartade behof, som uppstå vid en armés försättande på krigsfot, intager otvifvelaktigt behofvet af hästar ett framstående rum. Utan tillräckligt antal hästar är hvarje mobilisering omöjlig, ej allenast emedan den brist på hästar, hvilken vid inträffande krig uppstår såsom en följd af special-vapnens fredsorganisation, måste fyllas, utan äfven emedan utöfver detta antal en stor mängd hästar oundgängligen erfordras. ej mindre för fortskaffande af arméens tross, utan äfven för medförande af proviant, fourage, ammunition och krigsförnödenheter af alla slag. Då det är med största svårighet förenadt, att vid utbrottet af ett krig i hast anskaffa behöfligt antal hästar, så utgör saken af en på förhand beredd tillgång på sådana en bland de största olägenheter, som kunna vidlåda en armé-organisation, och angelägenheten att, såvidt möjligt, afhjelpa den brist, som i detta hänseende förefinnes i organisationen af landets försvarsväsende, anser Utskottet vara af en så tvingande nödvändighet, att fråga endast bör kunna uppstå om lämpligaste sättet därför.

I rika och med hästar ymnigt försedda länder kan det måhända vara med mindre våda förenadt, att icke ega någon på förhand beredd tillgång på hästar, emedan sådana kunna lättare derstädes, då behof uppstår, genom köp anskaffas, men öfverallt är häst-anskaffningen ansedd såsom en af krigsstyrelsens svåraste uppgifter, och man har äfven sett, huru omsorgen att i tid bereda tillgång för fyllande af detta angelägna krigsbehof föranledt de betydande häst-uppköp, hvarigenom sednare tiders stora krig förerbådats. Att anlita detta sätt i Sverige, torde ej vara rådligt. Äfven under förutsättning att vid utbrottet af ett krig, då landets tillgångar måste tagas i anspråk för mångfaldiga andra krigsbehof, medel ändock voro disponibla till inköp af omkring 10,000 hästar; under förutsättning vidare att det vore möjligt anskaffa så stort antal hästar genom uppköp och att tiden medgäfvade detta sätts användande; tror Utskottet att ett sådant förfarande endast då bör ifrågakomma, om ingen annan utväg står till buds; ty äfven om icke tages i betraktande de oerhördt stegrade priser å hästar, som måste blifva en följd, om Staten skulle uppträda som köpare af det antal här är i fråga, och om ej afseende fästes å den omständighet att hästarnes inköp måste ske tidigt, hvarigenom deras underhåll komme att betunga Statsverket innan deras användande ifrågakomme, så återstår alltid den hufvudsakliga invändning, att man aldrig kan vara fullt säker att tillräckligt antal hästar skulle på så sätt erhållas.

Om återigen, såsom Kongl. Maj:t föreslår, hvarje kommun såsom en skyldighet ålägges, att mot på förhand stadgad ersättning, på anvisad ort inom länet, aflemna bestämdt antal hästar, så fördelas det behöfliga antalet på hela riket; någon synnerlig svårighet att inom hvarje kommun anskaffa en häst på 200,000 R:drs fastighets-taxeringsvärde kan ej förefinnas, priserna kunna icke betydligt uppjagas, hästarne finnas beständigt disponibla, utan att Staten med deras underhåll betungas förr än de behövas, och, såsom det viktigaste af allt, Staten kan vara *förvissad* att det nödiga antalet utan tidsutdrägt finnes i behofvets stund att tillgå. Genom stadgandet att vederbörande kommuner, inom viss tid efter hästarnes aflemnande, skola uppbära ersättning af statsmedel för hvarje aflemnad häst, till ett belopp som vid de årliga markegångs-sättningarne bestämmes, synes hvarje farhåga, att kommunerna genom hästarnes anskaffning skulle lida någon förlust, vara förebyggd, och skulle någon sådan uppstå, hvilket Utskottet saknar anledning antaga, så måste den nödvändigtvis blifva alltför obetydlig att kunna tillerkännas något afseende, drabbande för öfrigt, i likhet med hvarje annan kommunens gemensamma utgift, hvarje dess medlem i förhållande till åsatt fyrktal.

Utskottet, som sålunda anser det af Kongl. Maj:t föreslagna sätt, att vid inbrytande krig tillgodose arméens behof af hästar, vara ändamålsenligt, för våra förhållanden lämpligt och med minsta möjliga kostnad förenadt, har dock trott sig böra undanrödja den anledning till misstyding, som möjligen kan ligga i uttrycket »*krigsutbrott*», som uti ingressen till förslaget begagnas, hvilket uttryck Utskottet anser lämpligt utbyta mot ordet »*krig*». Derjemte anser Utskottet att det skulle innebära ett förtydligande, om mom. 2 erhöle följande lydelse: att vid de årliga markegångs-sättningarne för hvarje markegångs-distrikt bestämmes det pris, hvartill hästarne, inom viss stadgad tid efter deras aflemnande, skola vederbörande kommuner af Statsverket kontant ersättas.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, hemställer Utskottet:

30:o Att Riksdagen måtte besluta:

att hvarje kommun, så stads- som lands, i förhållande till all derinom belägen fast egendom, efter dess taxeringsvärde och utan undantag i följd af privilegier eller friheter i öfrigt, må vara skyldig att, mot kontant ersättning, vid inträffande krig genast anskaffa och på ort inom länet, som af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, i enlighet med requisition af vederbörande befäl, utsättes, tillhandahålla fullt dugliga hästar till nedannämnda antal, jemte dertill hörande persedlar, enligt de grunder, som nu gälla för extra roteringshästars beskaffenhet;

att skyldigheten till hästars anskaffning tills vidare ej må sträcka sig längre än till uppsättande af en häst på hvart 200,000 R:drs fastighets-taxeringsvärde, och att längder öfver det hästantal, som sålunda inom regementens och corpsers förläggingsområden kan påräknas, skola genom Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes försorg upprättas, och vederbörande regements- och corpschefer tillställas och hvart tionde år förnyas;

att vid de årliga markegångssättningarne för hvarje markegångs-distrikt bestämmes det pris, hvartill hästarne, inom viss stadgad tid efter deras aflemnande, skola vederbörande kommuner af Statsverket kontant ersättas;

att mera än en sådan uppsättning af hästar icke må under samma krig kunna någon kommun åläggas;

att Statsverket till de emottagna hästarne har full eganderätt; samt

att, om härigenom en utgift skulle någon kommun

tillskyndas, denna skall mellan kommunens skattskyldige efter fyrktal fördelas.

Såsom en följd af föregående punkt föreslår Kongl Maj:t:

H) att egare af extra roterad jord, så vidt den icke kommer att ordinarie rotering utgöra, må, i den mån öfverenskommelse derom med dem kan träffas, i stället för skyldigheten att vid krigsutbrott uppsätta manskap eller trosshäst, ega att till Statsverket vid utbrott af krig erlægga en kontant afgift till lika belopp med den, som Statsverket enligt gällande markegångssättning har att, på sätt förut är nämndt, för trosshäst utgifva.

Om, på sätt under Litt. G. är föreslaget, arméens behof af hästar blifver behörigen tillgodosedt, vill det synas Utskottet, som vore det ändamålslost, att fortfarande taga i anspråk de hästar, som större delen extra roterade hemman, i stället för skyldigheten att uppsätta fullt beklädt manskap, äro pligtiga att vid inträffande krig tillhandahålla. Kan således med egare af extra roterad jord träffas sådan öfverenskommelse, som Kongl. Maj:t afser, beredes Statsverket vid krigsutbrott genom de inflytande afgifterna en icke obetydlig inkomst, och Utskottet hemställer därför,

31:o att Riksdagen måtte bifalla hvad Kongl. Maj:t uti ifrågavarande punkt föreslagit.

I syfte att reglera förhållandena med de afsutna rusthålls-regementena och corpserna, föreslår Kongl. Maj:t:

I) att, när nu gällande kontrakt med rusthållarne vid de afsutna rusthålls-regementena och corpserna tilländagått, berörda regementen och corpser må för framtiden till roteradt infanteri förvandlas, samt nuvarande hästvakans-avgifter upphöra att vidare utgå;

att Staten må öfvertaga anskaffning och underhåll af soldatens beklädnads-, bevärnings- och utrednings-persedlar vid dessa regementen och corpser;

att rusthållarne, i ersättning för kavallerirustningens utgörande, må erlægga en viss årlig afgift, hvilken för hvarje rusthållsnummer bestämmes: vid Lifregementets Grenadiercorps, Andra Lifgrenadier-regementet och Westgöta regemente till 176 R:dr och vid Smålands Grenadier-bataljon till 170 R:dr;

att rusthållarne deremot må varda bibehållna vid de hittills af dem uppburna, hemmanen tillslagna rustnings- och augments-räntor; och

att öfverenskommelse må träffas med rusthållarne om lämplig er-

sättning för de vid ifrågavarande regementen och corpser nu i bruk varande beklädnads-, bevärnings- m. fl. persedlar, hvilka skulle af Staten öfvertagas.

Till Utskottet äro äfven hänvisade följande, uti detta ämne vid riksdagen väckta motioner, nemligen:

af Herr *Johannes Andersson*, som uti en inom Andra Kammaren väckt motion, N:o 9, föreslår:

att Riksdagen ville besluta, antingen att de gamla hästvakans-kontrakten bibehållas oförändrade, eller ock att Staten öfvertager häst-uppsättningen för de afsutna kavalleri-rusthållsnumren och låter dessa roteras till infanteri, i enlighet med motionärens vid 1867 års riksdag gjorda framställning;

af Herr *Bjerkander*, som i en äfvenledes inom Andra Kammaren väckt motion, N:o 19, yrkar:

att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att vakans-kontrakten med de afsutna kavalleri-regementena måtte oförändrade fortfara till år 1900; samt

af Herr *O. P. Rylander*, som uti en jemväl i Andra Kammaren väckt motion, N:o 191, framställer det förslag:

att Riksdagen ville till Kongl. Maj:t ingå med en underdånig skrifvelse, tillstyrkande att frågan om de afsutna rusthålls-regementenas uppsättning måtte uppskjutas, tills frågorna om rust- och rotehålls-skyldighetens skiljande från jorden och antagande af allmän värnpligt till landets försvar blifvit afgjorda, och att de rustningsskyldige under tiden må tillåtas erlägga hästvakansafgift med samma belopp som hittills.

I afseende på de afsutna rusthålls-regementena och corpserna torde det tillåtas Utskottet att i minnet återkalla, att Kongl. Maj:t, i ändamål att föröka kavalleriets styrka, till 1862 års riksdag aflät nådig Proposition derom, att Westgöta regementes 1,000 nummer skulle år 1871, då dess nuvarande hästvakans-kontrakter tilländalöpa, till kavalleri åter uppsitta, hvaremot Smålands Husarregementes 500 nummer borde till infanteri förvandlas.

Rikets dåvarande Ständer, som erkände behöfligheten af en tillökning i kavalleriets styrka, biträdde ej förslaget att till infanteri förvandla någon del af det redan alltför fåtaliga kavalleriet, utan uttalade i underdånig skrifvelse den 30 November 1863 den åsigt: »att kavalleriets förstärkande genom indelt eller värfvad trupp torde kunna med största fördel åstadkommas i förening med vakans-kontraktenas förnyande vid de afsutna rusthålls-regementena, och vakansafgifternas förhöjande till ett be-
lopp

lopp, närmare motsvarande värdet af den skyldighet de voro beräknade att ersätta».

Kongl. Maj:t har sedermera, med föranledande af Rikets Ständers nyssnämnda skrifvelse, under den 25 Oktober 1867 i nådigt Bref till dess Befallningshafvande i de län, inom hvilka ifrågavarande rusthållsregementen och corpser äro förlagda, med uttalande af samma åsigt som Rikets Ständer i dess omförmälda skrifvelse, att nemligen de nuvarande hästvakansafgifterna icke motsvarade kostnaderna för tillbandahållande af häst- och sadelmundering, förordnat att vederbörande rusthållare skulle höras, huruvida de, för den händelse Kongl. Maj:t skulle finna skäl tillåta regementena och corpserna att, med bibehållande för rusthållen af de i och för rustningens utgörande anslagna räntor, fortfarande under en tid af 30 år, efter nuvarande kontraktstidens utgång, förblifva infanteri, voro villige, att mot befrielse från skyldigheten att hålla häst och hästmundering, erlægga, under i öfrigt oförändrade vilkor, en med 18 kubikfot 9 kannor spanmål, hälften råg och hälften korn, förhöjd afgift, hvarigenom hästvakansafgifterna skulle komma att utgöra, vid Lifregementets Grenadiercorps, Andra Lifgrenadier-regementet och Westgöta regemente 66 kubikfot samt vid Smålands Grenadier-bataljon 63 kubikfot af nämnda sädesslag. I detta afseende hörde, hafva större delen rusthållare förklarat sig ej vilja på den föreslagna förhöjningen ingå, under det att en mindre del antagit Kongl. Maj:ts förslag, samt några dels vilkorligt ingått på förhöjningen, dels icke i ämnet yttrat sig.

Då emellertid de nuvarande vakanskontrakten tilländalöpa, för Andra Lifgrenadier-regementet och Westgöta regemente redan år 1870, samt för Lifregementets Grenadiercorps och Smålands Grenadier-bataljon år 1871, har Kongl. Maj:t, med afsigt att för all framtid reglera förhållandet med dessa rusthållsregementen och corpser, föreslagit deras förvandling till roteradt infanteri, samt att Staten som en följd deraf skulle öfvertaga anskaffning och underhåll af beklädnads-, beväring- och utredningspersedlar, men att rusthållarne må, i ersättning för kavalleri-rustningens undslippande, erlægga en årlig afgift, motsvarande, efter ett spanmålspris af 2 R:dr per kubikfot, den af Kongl. Maj:t år 1867 föreslagna hästvakansafgift med tillägg af medelkostnaden för ryttarens beklädnad, remtyg och beväring, samt trosspassevolans-afgiftens belopp, utgörande tillsammans, för Lifregementets Grenadiercorps, Andra Lifgrenadier-regementet och Westgöta regemente 176 R:dr, och för Smålands Grenadier-bataljon 170 R:dr.

Det lär icke kunna förnekas, att enhet i beklädnad, utredning och beväring inom hvarje af arméens hufvudvapen är en sak af synner-

lig vigt, och icke minst gäller detta i fråga om infanteriet. Men en sådan enhet kan svårigen ernås, så länge sättet för materielens anskaffning och underhåll vid de afsutna rusthålls-regementena och corpserna i väsendtlig mån skiljer sig från det sätt, hvarpå nämnda anskaffning och underhåll bestrides vid det öfriga indelta infanteriet. Om således de hinder, som förhållandet med de afsutna rusthålls-regementena och corpserna uppreser mot ernående af en sådan enhet, kunna undanrödjas, skulle detta, enligt Utskottets tanke, innebära en fördel såväl för Staten som för rusthållarne, och i sådant syfte synes väl ingen naturligare utväg kunna anlitas, än den, att ifrågavarande regimenten och corpser, i öfverensstämmelse med hvad Kongl. Maj:t föreslagit, vid nuvarande kontraktstidens utgång, förvandlas till roteradt infanteri, och att, i sammanhang dermed, Staten öfvertogte anskaffning och underhåll af all deras materiel, att besörjas i öfverensstämmelse med de föreskrifter, som för det öfriga indelta infanteriet äro gällande. Men för den händelse rusthållarne fortfarande skulle bibehållas vid de hittills af dem uppburna, hemmanen i och för rustningens utgörande tilldelade rustnings- och augmentsräntor, så följer naturligen deraf, att de äfven borde till Staten erlägga en afgäld, motsvarande värdet af de förbindelser, hvarifrån de befrias.

Då Utskottet emellertid anser hela frågan om förändrad organisation af de afsutna rusthållsregementena och corpserna stå i det nära samband med den af Chefen för Landtförsvars-departementet föreslagna reglering af samtliga indelta infanteri-regementenas nummerstyrka och förläggningsområden, att den endast i sammanhang dermed bör prövas och afgöras; finner Utskottet så mycket mindre för närvarande nödigt yttra sig, hvarken i frågan, huruvida rustnings- och augmentsräntorna borde fortfarande af hemmanen åtnjutas, eller om den årliga afgift, Kongl. Maj:t för sådan händelse föreslår, verkligen kan anses motsvara det värde, hvarför den skulle utgöra ersättning, som frågan om rustnings- och augmentsräntornas bibehållande vid de hemman, som deraf äro i åtnjutande, står i nära sammanhang med den af Kongl. Maj:t föreslagna förändring i sättet för räntans och kronotidens utgörande.

Utskottet anser af nyss nämnda skäl jemväl lämpligt att äfven för pröfning af frågan om de afsutna rusthålls-regementena ett uppskof måtte beredas tills arméorganisationen i sin helhet blifver Riksdagens godkännande underställd; men då, såsom ofvan är nämndt, vakanskontrakten för tvänne af de ifrågavarande regimentena tilländalöpa redan nästkommande år, och för de öfriga tvänne år 1871, lärer ett sådant uppskof endast på det sätt kunna beredas, att vederbörande rusthållare erbjudas förlängning på någon tid, af nu gällande vakanskontrakter, en förlängning, som Utskottet anser lämpli-

gen böra utsträckas till 1873 års slut, efter förloppet af hvilken tid de frågor, som med den förevarande ega närmaste sammanhang, torde kunna förväntas vara pröfvade och afgjorda.

Ett erbjudande af en sådan förlängning af kontrakten, som Utskottet här ifrågasatt, torde dock endast kunna ske under förutsättning och vilkor att rusthållen, i händelse dylikt erbjudande skulle afböjas, skola roteras och till Staten återlemna såväl rustnings- som augmentsräntor.

Med gillande af den grundsats, att ifrågavarande regementen och corpser böra till roteradt infanteri förvandlas, tillstyrker Utskottet,

32:o att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t göra underdånig framställning derom, att rusthållarne vid de afsutna rusthålls-regementena och corpserna må erbjudas förlängning af nu gällande vakanskontrakter till 1873 års slut; samt att, för den händelse rusthållarne skulle vägra att på sådant erbjudande ingå, Kongl. Maj:t täcktes låta rotera dem till infanteri och till Statsverket indraga de till rustningens upprätthållande anslagna rustnings- och augmentsräntor;

och anser sig Utskottet med denna hemställan jemväl hafva besvarat ofvan anförda, inom Andra Kammaren väckta motioner N:ris 9, 19 och 191, i hvad de åsyfta bibehållande af nuvarande hästvakansafgifter, eller uppskof med de afsutna regementenas uppsittning.

I ändamål att äfven inom beridna kavalleriet åstadkomma enhet i beklädnad, beväring m. m., föreslår Kongl. Maj:t vidare:

att med rusthållarne vid de beridna rusthålls-regementena och corpserna öfverenskommelse må träffas derom, att Kronan öfvertager anskaffning och underhåll af beklädnads-, beväring-, remtygs-, häst- och sadelmunderingspersedlar, mot det att rusthållarne erlægga en mot besväret svarande, på sådan öfverenskommelse grundad, billig årlig afgift.

I samma ämne har ock inom Andra Kammaren Herr *O. Nilsson*, i sin motion N:o 36, föreslagit:

att Riksdagen ville besluta, det anskaffandet och underhållet af beklädnads-, munderings- och utredningspersedlarne till häst och karl vid husar- och dragonregementena, samt anskaffande af häst öfvertages af Staten, mot en årlig ersättning af 50 R:dr R:mt, hvaremot det hädanefter som hittills skulle åligga rusthållaren att löna karlen och föda nummerhästen.

Om enhet i beklädnad och beväring vid kavalleriet icke kan tillmätas samma stora vikt, som i fråga om infanteriet, så äro dock fördelarne i detta afseende äfven vid förstnämnda vapen tillräckligt stora, för att göra den

förändring önskvärd, som Kongl. Maj:t med det framställda förslaget afser; och Utskottet anser så mycket sannolikare att en sådan öfverenskommelse, som här är i fråga, kan med rusthållarne träffas, som dessa visserligen icke kunna förbise den stora fördel dem skulle tillskyndas, ej mindre genom undgåendet af de många olägenheter, som med anskaffning och underhåll af ifrågavarande persedlar äro förenade, än äfven genom den trygghet mot ökade kostnader, som erläggandet af en mot besväret svarande, under fred och krig lika, en gång för alla bestämd billig afgift skulle tillförsäkra dem.

Då ömsesidig fördel för Kronan och rusthållarne synes vara att genom ifrågavarande åtgärd förvänta, hemställer Utskottet,

33:o att Kongl. Maj:ts förslag i denna del må af Riksdagen bifallas.

I afseende å manskapets tjenstetid dels vid indelta och dels vid värfvade arméén, föreslår Kongl. Maj:t följande bestämmelser:

att ingen må till rekryt antagas efter fyllda 25 år;

att tjenstetiden för manskapet vid de indelta trupperna och Werm-lands Fältjägare-regemente icke må utsträckas utöfver det 45:te lefnads-året samt för manskapet vid garnisonsregementen och corpser icke utöfver det 40:de;

att de indelta truppers manskap icke må antagas för kortare tid än 15 år vid kavalleriet och 7 år vid infanteriet, men att, efter denna tids utgång, karlen må ega rätt att, när helst han så önskar, undfå afsked, dock med skyldighet för indelt infanterist att, derest han af sådan rätt före uppnådda 15 tjensteår sig begagnar, sjelf vidkännas de med rekryts anskaffande för det lediga numret förenade utgifter; samt

att soldat eller ryttare må, efter 15 års berömlig tjenstgöring i nämnda egenskap, vara berättigad att, derest han i öfrigt finnes tjenlig, framför andra vinna anställning i åtskilliga lägre befattningar i det allmännas tjenst, såsom i banvaktare- och stationskarls-tjenster vid jernvägar, äfvensom i i telegrafvaktare- och postförare- m. fl. dermed jemförliga befattningar.

Utskottet, som erkänner att en bestämmelse, egnad att undanrödja det öfverklagade förhållandet, att manskapet vid de indelta, och stundom äfven vid de värfvade trupperna, ofta qvarstå i tjenst intill en ålder, då styrkan och rörligheten redan alltför mycket aftagit, för att motsvara tjenstens fordringar, är af behovet påkallad, och som icke vill förneka att giltiga skäl förefinnas för den ifrågasatta bestämmelsen, att det indelta manskapet efter vissa år må vara berättigadt lemna tjensten, hyser dock någon

tvekan i fråga om lämpligheten af ett stadgande, att ingen må till rekryt antagas efter fyllda 25 år, samt huruvida det vore rättvist föreskrifva, att soldat, efter vissa års berömlig tjänstgöring, skulle, framför andra, vara berättigad att vinna anställning i åtskilliga lägre befattningar i det allmännas tjänst.

I dessa afseenden anser dock Utskottet för närvarande icke nödigt uttala någon bestämd mening, af den orsak, att Utskottet finner de bestämmelser, Kongl. Maj:t ifrågasatt såväl i afseende å manskapets tjänstetid som de i sammanhang dermed föreslagna, stå i det nära samband med Chefens för Landtförsvars-departementet organisationsförslag, att de icke, oberoende af detsamma, kunna fullt bedömas, och har Utskottet af denna anledning funnit sig

34:o för närvarande icke kunna tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts förevarande förslag.

I fråga om förändrad organisation af underbefälsskolorna vid indelta arméen föreslår Kongl. Maj:t, med åberopande af de skäl, Chefen för Landtförsvars-departementet i sitt underdåniga anförande till Statsrådsprotokollet den 31 sistlidne December angifvit:

att underbefälsskolor för indelta arméen må i hufvudsaklig öfverensstämmelse med Departements-chefens förslag anordnas, och att till bestridande af de deraf uppkommande ökade kostnader under år 1870 må användas det belopp, 39,611 R:dr 60 öre, hvarom Kongl. Maj:t i Propositionen om Statsverkets tillstånd och behof gjort framställning.

Utskottet, som ansett sig böra, gemensamt med Stats-Utskottet, taga denna fråga under öfvervägande, kommer alltså,

35:o att gemensamt med Stats-Utskottet afgifva utlåtande i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition i denna del.

Vidkommande slutligen Kongl. Maj:ts, af Riksdagen begärda medgifvande, att de kostnader, som under år 1870 skulle komma att förorsakas Kronan genom öfvertagande af rekryteringen vid indelta arméen, må bestridas af allmänna bevärfingsfonden, hemställer Utskottet, som i det föregående afstyrkt bifall till rekryterings öfvertagande af Staten,

36:o att Kongl. Maj:ts ifrågavarande förslag icke må af Riksdagen bifallas.

Utskottet, som i det föregående yttrat sig blott öfver sådana enskilda motioner, hvilka med någon särskild punkt i Kongl. Maj:ts nådiga Proposition stå i omedelbart sammanhang, öfvergår nu till behandlingen af öfriga inom Riksdagens båda Kamrar väckta förslag, hvilka afse förändringar i organisationen af rikets försvarsväsende i dess helhet eller i särskilda delar deraf.

En fullständig förändring af försvarsväsendet i dess helhet har blifvit yrkad af:

Friherre *Staël von Holstein*, som i en inom Första Kammaren väckt motion, N:o 23, anhåller, att samma Utskott, som kommer att behandla Chefens för Landtförsvars-departementet framlagda förslag till landtförsvarets ordnande, måtte i sammanhang dermed taga i öfvervägande såväl det af Majoren m. m. Stiernsvärd vid 1847—1848 års riksdag framlagda organisationsförslag som flera dermed sammanhang egande och upplysande af Herr Stiernsvärd utgifna skrifter, och yrkar att Utskottet måtte öfver sistnämnda förslag afgifva utlåtande samtidigt och i förening med det, som i anledning af Kongl. Maj:ts Proposition angående landtförsvarets organisation kommer att afgifvas.

Herr Stiernsvärds ifrågavarande förslag innehåller korteligen följande: Arméen bör bestå af omkring 17,000 man stamtrupper och 41,000 beväringssoldater, hvilka tillsammans utgöra *aktiva arméen*, hvars reserv består af 20,000 beväringssoldater samt 62,000 man beväringssoldater, hvarför utan skulle finnas en *landstorm*, indelad i tvänne uppbåd. Stammens stridande del rekryteras dels med frivillige, dels genom lottning bland de värnpliktige, och de som i stammen ingå äro förbundne till ständig tjänstgöring under loppet af 6 år.

Värnplikten allmän, ehuru många undantag från denna skyldighet medgifvas. Beväringsskyldigheten vidtager vid fyllda 21 år och fortfar till fyllda 27 år. Skyldigheten att tillhöra landstormen vidtager vid utgången ur 6:te klassen och fortfar tills fyllda 50 år. Arméens rekryter utgöras af 1:sta åldersklassen, beväringssoldaterna af 2:dra och 3:dje klasserna, och beväringssoldater af 4:de, 5:te och 6:te klasserna. Permittering eger årligen rum för ett bestämdt antal af stammen.

Öfningstiden fördelas sålunda, att, sedan stammen enskildt öfvats i 39 dagar, öfvas stam- och beväringssoldater tillsammans i 14 dagar, och slutligen stammen gemensamt med beväringssoldaterna under 21 dagar. 1:sta beväringssoldater inkallas till 21 dagars öfning, samt 2:dra och 3:dje klasserna till 14 dagars öfning.

Af Herr *Sven Nilsson*, som, med åberopande af ingifna motioner vid 1867 och 1868 årens riksdagar, uti en inom Andra Kammaren väckt motion, N:o 79, föreslår att Riksdagen, för sin del ville besluta:

att hvarje vapenför Svensk man har lika pligt till deltagande i fäderneslandets försvar;

att indelningsverket upphäfves, såvidt det rörer åliggande för viss jord eller lägenhet att uppsätta och utrusta manskap till arméen eller flottan;

att på Statens bekostnad underhålles så stor stam som för arméen anses nödig, för att gifva fasthet åt den del, som antages enligt första punkten, och för att minska de uppostringar, som blifva oundvikliga, derest denna del skulle gifvas en fullständig krigsbildning; och

att dessa förändringar verkställas under loppet af så lång tid som finnes lämplig, samt med vilkor, som, efter utredning och pröfning, kunna grundas på billighet och rättvisa.

Af Herr *C. A. Larsson*, som, med anledning af Chefens för Landtförsvars-departementet framställda förslag till reglering af förhållandena med de afsutna rusthålls-regementena och corpserna, hvilket förslag motionären anser vara orättvist, i en inom Andra Kammaren väckt motion, N:o 282, yrkar:

att Riksdagen måtte besluta hela stående arméens indragning och landtförsvarets ordnande genom fullständig national-beväpning, hvartill kostnaderna böra debiteras genom allmän bevillning.

Af Herr *Bjerkander*, som i en jemväl inom Andra Kammaren väckt motion, N:o 18, framställer följande förslag:

att, såsom vilkor för en utsträckt beväringsskyldighet, indelningsverket undergår den förändring, att roteringen och rustningen i närvarande form upphör, för att ordnas efter följande grunder:

1:o. Manskapet bibehålles på sina rotar, emot det att dessa erhålla en viss, för alla lika bestämd ersättning af statsmedel, motsvarande värdet för deras underhåll.

2:o. Staten består manskapet beklädnad jemte gevär.

3:o. Roten och soldaten ega att fritt och utan krigsbefälets inblandning träffa aftal om lönevilkor med allt hvad dertill hörer, såsom bostad, jord, vedbrand m. m.

4:o. Skola rusthållen fortfarande hålla hästar, så skall Staten till rusthållarne likaledes erlægga en viss, för alla lika, bestämd ersättning för deras inköp och underhåll, samt bestå deras mundering; hvaremot såväl hemmans- som rustningsröntorna ingå till Statsverket.

5:o. Befrias rusthållen från hästars underhåll, så förefares på samma sätt med dem, som om rotehåll sagdt är.

Då en Kongl. Proposition, föranledd af 1867 års Riksdags underdåniga skrifvelse, föreligger till Riksdagens pröfning, har Utskottet icke ansett sig böra till närmare granskning upptaga de förslag rörande ombildning af rikets försvarsväsende, som af enskilde motionärer blifvit till denna riksdag inlemnade. Utskottet kan likväl icke förbise, att dessa motioner utgöra uttryck af de önskingar och åsigt, som i detta hänseende gjort sig alltmer gällande inom det allmänna tänkesättet i landet.

I samma mån som åsigterna synas hafva förenat sig derom, att landets behof af ett starkare försvar icke kan tillfredsställas annat än genom den ökade bördan af en mera utsträckt värnpligt, — en åsigt, som också finnes uttryckt i Kongl. Maj:ts Proposition, — i samma mån hafva fordringarne från deras sida, hvilka hittills burit den tyngsta bördan af försvarsverket, blifvit både oftare och bestämdare uttalade, att den samfälda bördan af det utsträckt försvaret måtte blifva mera rättvist fördelad.

Om rättmätigheten af dessa fordringar icke kan förnekas och om derjemte de yrkanden icke kunna längre lemnas obeaktade, att en utvidgning af den allmänna värnpligten på det närmaste berör den frihet från utskrifning, som blifvit egarne af den berustade och roterade jorden tillförsäkrad i de mellan Kongl. Maj:t och Kronan samt landskapens meningheter afslutade och ännu gällande s. k. knektekontrakter, kan Utskottet icke annat än finna det vara i hög grad önskvärdt, att detta hinder för åvägabringande af en kraftig arméorganisation måtte, genom ömsesidigt tillmötesgående, blifva undanröjdt.

I fråga om sättet för en sådan uppgörelse har Utskottet redan uttalat den åsigt, att klagomålen öfver den tunga, hvaraf jordegaren genom indelningsverket tryckes, svårligen skall kunna afhjelpas genom några partiela eftergifter eller uppoffringar från Statsverkets sida. Kan ur militärisk synpunkt indelningsverket icke längre anses uppfylla sitt ändamål att bereda landet ett tillräckligt och starkt försvar, så trycker det såsom beskattningsgrund ojemnt och obilligt på jordegarna inom skiljda orter, fallande i det hela taget tyngst på dem, som hafva minsta förmågan att bära bördan. Så skall ock, så länge indelningsverket kvarstår, en rättvis och billig reglering af den Svenska jordens s. k. grundskatter, hvilken är så högt af behovet påkallad, blifva omöjlig.

Det är att beklaga, att den komité, som med anledning af 1867 års Riksdags underdåniga skrifvelse varit förordnad att utreda frågan om roterings- och rustningsbesväret, ej fick sig uppdraget att till pröfning upptaga den viktiga frågan om indelningsverkets aflösning, ehuru detta, enligt Riksdagens skrifvelse, bort ingå i komiterades uppdrag. För lösningen

ningen af denna sålunda undanskjutna, men ofta återkommande fråga lärer nu svårligen någon annan utväg förefinnas, än att ett genomfördt förslag blifver utarbetadt, hvilket visar huru en arméorganisation, bygd på den allmänna värnpligtens grundsats, med aflösning af indelningsverket, skulle i verkligheten gestalta sig, då Riksdagen blefve i tillfälle att pröfva på en gång en sådan organisationsplans giltighet och ändamålsenlighet för rikets försvar och dess förenlighet med landets välstånd, hvartill hör bördans jemna och rättvisa fördelning. I det utvecklingsskede, hvori frågan om svenska landtförsvarets ombildning nu befinner sig, torde uppgörandet af en sådan plan vara ett nödvändigt moment, och Utskottet vill alltså, med anledning af förberörda motioner, tillstyrka,

37:o att Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla om utarbetande och framställande af ett förslag till såväl indelningsverkets aflösning som organisation af landtförsvaret, bygd på grundsatserna af allmän värnpligt och rättvis fördelning af de bördor, som landets försvar kräfver.

Herr *Daniel Danielsson*, med hvilken Herr *J. Ericson* instämt, har uti en inom Andra Kammaren väckt motion, *N° 169*, föreslagit:

att vidare utsträckning af beväringsskyldigheten icke måtte af Riksdagen beviljas, förrän arméfrågan blifvit i sin helhet afgjord, och att först då, i följd af de beslut. som rörande den stående arméen komma att fattas, frågan om beväringsskyldigheten må komma under ompröfning;

att Riksdagen ville besluta att alla hemman, vare sig rust- eller rotehåll, måtte befrias från vidare skyldighet till krigsmannen, än att, på sätt vid indelningsverkets införande föreskrefs, lemna nödig bostad med jord och vedbrand;

att rusthållaren måtte helt och hållet fritagas från underhållet af munderings- och utrednings-persedlar såväl för karl som häst; samt

att särskildt rusthållaren i de delar af Småland, der, enligt utredning, rustningsskyldigheten befinnes hårdast trycka jordbrukaren, måtte i denna skyldighets utgörande erhålla en billig lindring.

Hvad 1:sta punkten af denna motion beträffar, finner Utskottet beväringsskyldigheten stå i det nära sammanhang med organisationen af försvarsväsendet i sin helhet, att en pröfning af frågan om utsträckning af denna skyldighet icke kan anstå tilldess beslut rörande organisationen blifvit fattadt, utan måste dessa frågor samtidigt komma under behandling och i

ett sammanhang afgöras. Då Utskottet sålunda icke kan godkänna det yrkande motionären uti ifrågavarande punkt framställt, men likväl anser af vigt att nyssnämnda grundsats uttalas, finner sig Utskottet, rörande 1:sta punkten af Herr Daniel Danielssons motion, böra tillstyrka,

38:o att Riksdagen måtte besluta det någon utsträckning af allmänna värnpligten icke må ifrågakomma, annat än i sammanhang med den fullständiga reorganisationen af rikets försvarsväsende.

Hvad angår motionärens yrkande i 2:dra punkten, nemligen att rust- och rotehåll måtte befrias från andra skyldigheter till krigsmannen än att, på sätt vid indelningsverkets införande föreskrefs, lemna nödig bostad med jord och vedbrand, så torde böra erinras, att alla dessa bestämmelser å de flesta orter icke ingått i knektekontrakten, äfvensom att ett åläggande att med torp förse soldaten skulle å de orter, der sådana nu saknas, komma att kännas betungande, och kan Utskottet sålunda icke till ifrågavarande yrkande tillstyrka bifall. Beträffande vidare det i 3:dje punkten framställda förslag, att rusthållaren skulle helt och hållet befrias från underhållet af munderings- och utredningspersedlarne, kan Utskottet ej heller gilla detta, till stöd hvarför motionären icke anfört några skäl, och lika litet finner sig Utskottet kunna tillstyrka bifall till motionärens i 4:de punkten gjorda framställning, att rusthållen i Småland skulle erhålla lindring i rustningsskyldighetens utgörande. En dylik partiel lindring, om ens någonsin möjlig att åstadkomma, skulle naturligtvis först efter en noggrann undersökning af anspråkets befogenhet kunna komma i fråga, och det synes Utskottet i hög grad sannolikt, att om en dylik lindring för en landsort ifrågasattes, skulle liknande anspråk från flera andra framkallas, och en undersökning i berörda syfte öfver hela riket skulle måhända blifva en följd af en sålunda beträdd bana.

Utskottet hemställer alltså,

39:o att hvad Herr Daniel Danielsson i 2:dra, 3:dje och 4:de punkterna af sin motion föreslagit, icke måtte af Riksdagen bifallas.

Jemväl inom Andra Kammaren har Herr *Carl Larsson*, i motionen *N° 61*, yrkat:

att alla, som innehafva och bruka roterad jord, måtte för sig sjelfva och sitt folk befrias från beväringsskyldighetens utgörande.

Utskottet, som finner denna motion åsyfta ett upphäfvande af gällande beväringsslag, enligt hvilken beväringsskyldigheten, utan afseende på yrke eller näringsfång, lika åligger hvarje vapenför Svensk man, hemställer,

40:o att ifrågavarande motion icke må af Riksdagen bifallas.

Äfvenledes inom Andra Kammaren har Herr *Åke Andersson*, i motionen *N° 102*, föreslagit:

att Riksdagen ville för sin del besluta, att de till rustningsstammar anslagna augmentshemman hädanefter få deltaga uti rustningen efter deras taxeringsvärde i förhållande till stamhemmanets.

Till stöd för detta yrkande har motionären anført, hurusom rustningsstammarne, åtminstone i Skåne, icke numera kunde af augmentsrانتorna påräkna annat än en ringa del af den hjälp till rustningens upprätt-hållande, som vid indelningsverkets ordnande varit afsedd, och att sålunda, inom nämnda provins, exempel gåfves att en rustningsstam, hvars utgifter i och för rustningen utgjorde 300 R:dr, icke af augmentet uppbure mera än 6 à 7 R:dr.

Utskottet torde med anledning häraf böra erinra, att, enligt det Betänkande, som komiterade för utredning af frågan om roterings- och rustningsbesväret afgifvit, utgjorde de räntor, som enligt indelningsverken anslagos till Skånska Husar-regementet 63,473 och till Skånska Dragon-regementet 62,643 daler silfvermynt, i hvilka summor augmentsräntor ingingo, hvad förstnämnda regemente beträffar, blott till ett belopp af 1,396, och, hvad det sednare angår, till ett belopp af 937 daler nyssnämnda mynt. Det synes således, att äfven vid indelningsverkets upprättande utgjorde vid ifrågavarande regementen augmentsräntorna endast omkring $\frac{1}{50}$:del af det belopp, hvartill rustningskostnaderna uppskattades, och i fall de förhållanden motionären anför vore allmänt rådande, synes det som skulle proportionen emellan rustningskostnaden och augmentsräntans belopp fortfarande vara ungefärligen densamma som vid indelningsverkets början.

Utan afseende på dessa förhållanden anser sig dock Utskottet så mycket mindre kunna tillstyrka ett beslut, hvilket skulle rubba hela grunden för rusthålls-inrättningen, som Utskottet derförutan icke kan förbise det förhållande, att augmentshemmanen äro roterade, och att ett bifall till motionärens förslag sålunda skulle innebära ett åliggande för dessa hemman att vara på en gång berustade och roterade.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, tillstyrker Utskottet,

41:o att Herr *Åke Anderssons* ifrågavarande motion icke må af Riksdagen bifallas.

Herr *O. F. Brunberg* har uti en inom Andra Kammaren väckt motion, *N° 204*, hemställt:

att Riksdagen ville besluta indragning af Marin-regementet och begära verkställighet deraf i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t.

Af Chefens för Landtförsvars-departementet underdåniga anförande till Statsråds-protokollet den 31 sistlidne December inhemtas, att Marin-regementet ej vidare afses för bemanning af Kongl. Flottan och sålunda är för sjöförsvaret obehöfligt, på grund hvaraf, och för att erhålla en stamtrupp för den del af Blekinge och Södra Møre härads beväring, som för landtförsvaret påräknas, Departements-chefen föreslagit att regementet må, förminskadt till en nummerstyrka af 500 man, öfverföras till landtförsvaret.

Marin-regementet ingår således såsom ett ingalunda oviktigt moment i det förslag till landtförsvarets ordnande, som Chefen för Landtförsvars-departementet framlagt, och redan denna omständighet torde, innan nämnda förslag blifvit Riksdagens pröfning understäldt, göra ett beslut om regementets indragning mindre välbetänkt; men emot en sådan indragning talar äfven den omständigheten, att Blekinge beväring, som nu exerceras af ifrågavarande regemente, i händelse af detsammans indragning, blefve hänvisad till undergående af vapenöfning antingen vid Calmare regemente, eller något af de Skånska regementena, hvilket dels blefve kostsamt, dels förenadt med stora svårigheter, emedan nämnda regementen redan förut hafva sig tilldelad långt större beväringstyrka än öfriga regementen, med undantag endast af Bohusläns och Wermlands.

Marin-regementet tjenstgör dessutom såsom fångbevakning i Carlskrona, hvilken tjenstgöring, i händelse af bifall till motionärens förslag, finge bestridas genom kommenderingar ur indelta arméen, hvarförutan Utskottet icke har kunnat förbise att regementets befälspersonal, i händelse af indragning, måste komma att ytterligare betunga flottans indragningsstat.

Af nämnda skäl, till hvilka ytterligare kan fogas, att inom ifrågavarande regemente, hvilket i alla afseenden kan betraktas såsom ett fullständigt infanteri, skjutskickligheten uppnått en erkänd höjd, anser Utskottet det vara mindre välbetänkt att ifrågasätta regementets indragning; men då det emellertid icke är till hela sin styrka behöfligt, och Utskottet anser af vigt att åstadkomma hvarje besparing, som utan åsidosättande af viktiga ändamål kan ernås, finner sig Utskottet böra i viss mån tillstyrka bifall till Herr Brunbergs motion, och hemställer alltså,

42:o att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att den inskränkning i Marin-regementets nummerstyrka måtte göras, som af Kongl. Maj:t anses med försvarets ordnande på ett tillfredsställande sätt förenlig.

Under åberopande dels af vid förra riksdagar i ämnet väckta motioner, dels af de förändringar i sjöväsendet som egt rum, har Herr *P. Andersson*, med hvilken Herr *Ola Månsson* förenat sig, i en inom Andra Kammaren väckt motion, *N*º 203, jemväl med stöd af den uppgift, att de indelta båtsmännen, under nuvarande förhållande, mindre användas till öfning i och för sjöförsvaret, än till hvarjehanda andra sysslor, föreslagit, att Riksdagen ville för sin del besluta, samt hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla:

att de indelta båtsmännen i Blekinge helt och hållet indragas, emot ersättning af rusthållarne, den der borde utgå medelst vakansafgifter, bestämda efter någon billig grund, till ungefär Femtio R:dr per afgången man; samt att för viss del af denna vakansafgift Sjöförvaltningen förhyrer det mindre antal af båtsmän eller matrosar, som må vara behöfligt; eller ock

att af samma båtsmän åtminstone hälften eller 750 man få indragas emot likaledes vakansafgifter, bestämda efter förut varande grunder;

att derefter återstående manskap indelas så, att tvänne rusthåll gemensamt underhålla en båtsman och utbetala likaledes gemensamt en vakansafgift.

I samma ämne har Herr *O. F. Brunberg* uti en, äfvenledes inom Andra Kammaren väckt motion, *N*º 205, yrkat:

att Riksdagen måtte besluta en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, med begäran att båtsmansindelningen må försvinna som en jorden särskildt pålagd börda, och flottans bemanning i stället bekostas af rikets alla innebyggare i mån af behörig beskattningsgrund.

Då Utskottet har sig bekant, att Kongl. Maj:t genom nådigt Bref den 4 December 1868 förordnat en komité för utredande af frågan om lindring i båtsmanshållsskyldigheten, hvilken komité tillsvidare haft föga tillfälle att åt denna angelägenhet egna sig, och då de ämnen, hvilka uti nyssnämnda begge motioner beröras, icke lämpligen torde böra af Riksdagen behandlas, innan bemälda komiterade verkställt den utredning dem blifvit anförtrodd, finner sig Utskottet för närvarande icke böra i pröfning af förevarande motioner ingå, utan hemställer,

43:o att Herr *P. Andersson* och *O. F. Brunberg*s motioner icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Slutligen framhåller vice Talmannen, Herr *C. A. Mannerskantz* uti en likaledes inom Andra Kammaren väckt motion, *N*º 264, hurusom uti

det förslag till landtförsvarets ordnande, hvilket af Chefen för Landtförsvarsdepartementet blifvit framlagdt, och som motionären i öfrigt egnar allt erkännande, södra delen af Calmare län, Öland och Blekinge blifvit, enligt motionärens förmenande, till sin betydelse allt för mycket förbisedda.

Herr Mannerskantz fäster uppmärksamheten derå, att de ifrågavarande landskapen, hvilkas folkmängd uppgår till mera än en tjugonedel af hela riket, genom sina naturförhållanden måste utgöra ett lockbete för en öfver hafvet kommande fiende, som vill fatta fotfäste i vårt land, och som söker afskära dess nordligare delar från de södra. Med hänsyn sålunda både till dessa orters egen betydelse och för det helas skull, föreslår motionären:

att vid behandlingen af det förslag till ny organisation af Sveriges landtförsvär, som är Riksdagen förelagdt, måtte blifva beaktadt,

att äfven inom Blekinge, Södra och Norra Møre härader samt på Öland ett nöjaktigt starkt ortförsvär må beredas; antingen derigenom,

att med båtsmanshållets indragning beväringens-inrättning med stam och befäl må organiseras inom dessa landskap efter samma grunder, som inom öfriga delar af riket, eller ock på det sätt,

att, om det helas väl nödvändigt anses fordra båtsmanshållets bibehållande till större eller mindre del, den manliga befolkningen dock måtte förses med vapen, samt så inöfvas och ordnas till deras bruk och under ledning af fullt tillräckligt och skickligt samt i orten stadigvarande befäl, att den när som helst kan vara färdig till strid.

Utskottet, som inser behöfligheten af ett starkt ortförsvär i alla delar af landet, tror dock att ett dylikt försvar särskildt för vissa provinser eller trakter af landet svårligen kan organiseras, utan att sådant måste ske i sammanhang med ordnandet af försvarsväsendet i sin helhet; och då Utskottet för sin del lemnat utan anmärkning de grunder för inrättande af en landstorm, hvilka Kongl. Maj:t föreslagit, har Utskottet derigenom uttalat ett godkännande af den grundsats, att ett ortförsvär i hvarje del af landet är af behovet påkalladt.

Utskottet anser sålunda motionärens framställning så mycket mindre böra till någon särskild Riksdagens åtgärd föranleda, som den underdåniga skrifvelse till Kongl. Maj:t, rörande landstormens organisation, hvilken Utskottet föreslagit, derest denna Utskottets hemställan af Riksdagen gillas, berättigar till den förhoppning att Kongl. Maj:t skall vid landstormens organisation fästa den vigt, att det ortförsvär, motionärens hemställan afser, skall af denna organisation blifva en gifven följd.

Utskottet anser sig sålunda böra hemställa,
44:o att Herr C. A. Mannerskantz' ifrågavarande motion
icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 31 Mars 1869.

På Utskottets vägnar:
Henning Hamilton.

Reservationer:

af Herr Grefve *Hamilton*: »Mot Särskilda Utskottets Betänkande anhåller jag att i följande delar få anföra min reservation.

2:dra punkten:

§ 1 i Kongl. Maj:ts nådiga förslag till Kungörelse angående den allmänna värnpligten, som af Utskottet blifvit lemnad utan anmärkning, är af den vigt, att då jag i afseende på densamma icke kunnat dela Utskottets åsigt, jag anser mig skyldig att framställa skälen för min afvikande mening.

Betraktar man Sveriges försvarsväsende i hela dess omfattning, skall man beklagligen komma till den öfvertygelse, att nästan alla dess delar lida af ofullständighet eller andra brister, så att äfven det, som i sjelfva verket till sin grund är godt, likväl är i behof af en fulländning eller utveckling, hvarförutan det icke under nuvarande tidsförhållanden kan uppfylla sitt ändamål. Uppfattningen af hithörande frågor kan ej vara lika hos alla, men om man kan säga, att i något hänseende *en* känsla genomgår hela Svenska folket, så är det den, som bjuder Regering och Riksdag att med allvar undersöka försvarsverkets brister och bemöda sig att afhjelpa dem på ett sätt, som är betryggande för vår sjelfständighet, utan att kräfva offer öfverstigande landets tillgångar. Tacksamt erkännes, att vid det arbete, som i detta hänseende ålegat Utskottet, en värdefull ledning varit att hemta i Chefens för Landtförsvars-departementet till Riksdagen öfverlemnade underdåniga anförande till Statsråds-protokollet den 31 December 1868. Det är också långt ifrån mig att tro, det ett tillfredsställande försvar skulle kunna erhållas utan ökade utgifter, men då man erfar, att dessa enligt Herr Departements-chefens förslag skulle, endast för landtförsvarets personela del, uppgå till mer än 2 $\frac{1}{2}$ millioner årligen, under det man ändock kan draga i tvifvel, huruvida det i samma förslag upptagna befäl må anses tillräckligt, och då man vidare betänker, att vår flotta måste snart sagdt fullständigt ombildas och erhålla

en ny kostsam bestyckning; att våra fästningar dels äro ofullbordade, dels fordra en betydlig ombyggnad efter förändrade grunder och att gevär af tidsenlig beskaffenhet ej finnas till mer än en ringa del af det erforderliga antalet; — då således ökade utgifter i flera riktningar äro oeftergifligen nödiga, om målet skall vinnas; — då känner man sig manad till en synnerlig försigtighet, så att inga tillgångar må förspillas, intet företagas, som ej är af behovet verkligen påkalladt, och ingen kostnad göras, som icke föranleder en omedelbar tillväxt i försvarets styrka.

Då jag ur denna synpunkt betraktat ofvanberörda § 1 i förslaget till kungörelse angående den allmänna värnpligten, har jag kommit till den öfvertygelse, att den icke kan godkännas utan en förändring hvilken väl kan förefalla mindre väsendtlig, men som likväl, efter min förmening, är af en ej obetydlig vikt.

Enligt gällande författningar utgöres Svenska arméen af *stam* — indelt och värfvad — samt *beväring*. Det åliggande, som hvilat på den allmänna beväringen, är således något helt annat än *den* värnpligt, hvilken, såsom en allmän medborgerlig skyldighet, bör tillkomma hvar och en vapenför man, som icke på annat sätt egnar Staten sin tjänst. Denna sednare värnpligt kan nemligen icke innebära något annat eller mera än ett åliggande att i farans stund deltaga i fosterlandets försvar, således icke att i fredstid öfvergifva fredens yrken för krigstjensten, eller att införlifvas med arméen, öfver hvilken Konungen måste hafva full myndighet att förfoga, följaktligen äfven att vid inträffande krig använda hvarhelst rikets väl det kräfver, äfven utom landets gränser. Beväringskyldigheten åter är hos oss en fullständig förpligtelse till krigstjänst, således endast en förändrad form för de af ålder brukliga utskrifningarne, och betecknas äfven så af Herr Chefen för Landtförsvars-departementet i ofvanberörda underdåniga anförande (sid. 21). Då nu rust- och rotehållare genom knektekontrakten förpligtade sig att, så väl i krig som fred, hålla regementena fulltaliga, med vilkor att de befriades från utskrifning, har man i 1812 års beväringsslag velat se en kränkning af deras rätt, och förklara densamma olagligen tillkommen. Ett sådant påstående är likväl, efter min förmening, icke hållbart. Rikets Ständer, med hvilkas samverkan och enhälliga bifall lagen stiftades, voro Svenska folkets representanter, och hade dessutom i 73 § af 1809 års Regeringsform förbehållit sig rättigheten att neka utskrifningar af manskap, hvilket förutsätter, att sådana med deras fria vilja och samtycke kunde anbefallas. Huru föga Rikets Ständer tvekade om sin befogenhet i detta hänseende framgår bland annat deraf, att då 1810 års Konstitutions-Utskott föreslagit en förändring i 75 § Riksdags-ordningen, hvarigenom det skulle blifva klart att vissa frågor, bland hvilka särskildt nämnes skyldigheten att »hvar i sin mån bidraga till landets försvar», vore »föremål för sådana öfverläggningar, hvarvid *trenne* Stånds beslut och »Konungens bifall äro afgörande i alla fall, dericke Grundlagens uttryckliga föreskrift bokstafven »fordrar *samlige* Riks-Ståndens gemensamma beslut», Ständerna vid 1815 års riksdag funno det föreslagna tillägget icke vara behöfligt. Enär nu erfarenheten ådagalagt, dels att indelningsverket gaf ett allt för ringa antal soldater, dels att rekryteringen under krigstid

krigstid var för rust- och rotehållare ytterst tryckande, till och med icke alltid möjlig, — helst den del af den indelta soldatens lön, som i större delen af landet är mest lockande, eller *torpet*, förlorar sin betydelse, då den antagne omedelbart skall gå i fält, — måste dessa brister afhjelpas, och det skedde sålunda, att den ökade börda af försvarsväsendet, som ansågs nödig, genom inrättandet af den allmänna beväringen, jemnt fördelades öfver hela Svenska folket, hvilket till arméens förstärkande åtog sig en årlig utskrifning af alla vapenföre män inom en viss ålder. Rikets Ständer förbisågo likväl härvid ingalunda det vid indelningsverket fästade vilkor af frihet från utskrifning, utan befriade rust- och rotehållare från skyldigheten att rekrytera under krigstid, hvarigenom, under det alla andra medborgares åligganden till Staten utan all ersättning ökades, rust- och rotehållare allena i sina fingor en lindring, hvars värde man efter en mer än femtioårig fred synes allt för benägen att glömma. Att bestrida giltigheten af en lag, som, tillkommen under sådana omständigheter, under mer än ett halft århundrade varit gällande och icke kan upphävas i annan ordning än den, som för stiftande af ny lag är bestämd, synes mig icke möjligt.

Om jag af dessa skäl finner klagomålen öfver 1812 års Beväringsslag hvarken ur laglighetens eller billighetens synpunkt förtjena afseende, följer likväl icke deraf, att jag kan fränkänna det i knektekontrakten intagna vilkoret om befrielse från utskrifning all betydelse eller påstå, att man åt beväringsskyldigheten kan gifva hvilken utsträckning som helst, utan att man dervid iakttaget rust- och rotehållares billiga anspråk. Tvärtom anser jag, att dessa nu, likasom år 1812, måste läggas i vågskålen, och att således, äfven om beväringsskyldigheten lagligen skulle kunna utsträckas, utan att åt rust- och rotehållare en motsvarande lindring bereddades, sådant likväl icke *bör* ske. Då jag derjemte antager det vara nästan omöjligt att åstadkomma en tillfredsställande organisation af Svenska arméen, utan att man på ett eller annat sätt gör sig till godo *alla* de tillgångar, indelningsverket erbjuder, ser jag redan häri ett giltigt skäl, hvarföre skyldigheten att deltaga i allmänna beväringen och således tillhöra arméen icke bör utsträckas utöfver den hittills stadgade tiden af *fem* år.

Till den åsigt, jag i detta afseende hyser, finnes emellertid för mig ett annat ej mindre kraftigt skäl, nemligen att Sverige, som måste hafva alldeles afstått från önskan att uppträda såsom eröfrande magt, och hvars stridskrafter således uteslutande måste hafva till ändamål landets försvar, icke, efter min förmening, bör hafva en större armé än den, som kan bildas och under ett icke allt för långvarigt krig hållas fulltalig af våra stamtrupper med *fem* klasser beväring. Att bestämma arméens styrka efter storleken af den krigshär, med hvilken en fiende möjligen skulle kunna i landet intränga, kan icke vara riktigt, dels derföre att en tillförlitlig beräkning i detta hänseende icke låter sig verkställa, dels ock emedan man bör bereda sig att äfven med andra krafter, än arméens, möta ett fiendtligt inbrott. Den enda säkra måttstock, hvarefter frågan, efter min mening, kan afgöras, är landets ekonomiska tillgångar, emedan arméen icke i någon händelse bör vara större, än att landet förmår hålla den väl rustad, öfivad och försedd med tillräckliga för-

råd af allt hvad för densamma under krig kan vara erforderligt. Betraktar man saken från denna sida, och erinrar man sig hvad vår armé, otillräckligt öfivad och ofullständigt rustad, för närvarande kostar, skall man nödvändigt komma till den öfvertygelse, att den af Herr Departements-chefen föreslagna mindre krigsfoten, eller 68,000 man, icke blott har en tillräcklig styrka för den armé, vi skulle kunna hålla i fält, utan ock kan tåla någon förminskning, om det, såsom jag förmodar, befines nödigt att i större eller mindre mån minska regementenas ursprungliga nummerstyrka, för att erhålla tillgång att aflöna ett tillräckligt befäl. För att hålla en sådan armé fulltalig, synes emellertid fem beväringssklasser vara tillfyllest, då 4:de och 5:te klasserna, 36,000 man, äro beräknade att fylla regementenas styrka, 2:dra och 3:dje klasserna, 37,000 man, bilda ersättningstrupper, och den 1:sta, omkring 19,000 man, endast användes såsom rekrytklass. Skulle stora och fortsatta motgångar göra ersättningstrupperna otillräckliga, hvilket ju måste erkännas såsom en möjlighet, tror jag det vara klokare att då fylla bristen genom frivillig värfning bland dem, hvilka fullgjort sin beväringsskyldighet, än att under freden underhålla och öfva en större styrka, än som under ett krig sannolikt blir behöflig.

I det föregående har jag endast talat om den egentliga arméen, eller den styrka, som är tjenstpliktig äfven under fredstid, och hvilken, om landets försvar det kräver, måste af Konungen kunna föras äfven utom rikets gränser. Blir åter frågan om rikets försvar mot en anfallande fiende, som lyckas intränga i landet, uppstå andra förhållanden. Man kan då ej längre tillerkänna den ekonomiska frågan en afgörande vikt, *emedan ingen möjlig uppoffring är för stor, då det gäller att befria fosterjorden.* Då vidtager också den allmänt medborgerliga pligt, som kallar hvarje vapentör man under vapen, hvarigenom det blir möjligt att särskildt för kriget samla en styrka, tillräcklig att bjuda en mäktigare fiende spetsen. Om emellertid denna *allmänna värnpligt* skall uppfylla sitt ändamål, måste den vara i lag bestämd och under freden ordnad. I Kongl. Maj:ts nådiga förslag till kungörelse angående den allmänna värnpligten är den också tagen i anspråk, då de värnpligtige efter beväringssålderns slut skulle under tio år qvarstå i den s. k. landstormen, hvilken dock endast afses, såsom orden lyda, »till sin hembygds försvar» Detta kan måhända vara tillräckligt, om beväringssklassernas antal bestämmes till tio, men om de, enligt hvad jag anser riktigast, fortfarande förblifva endast fem, blir det nödvändigt, att en del af de värnpligtige, som utträdt ur beväringssåldern, fortfarande har åliggandet att inom landets gränser deltaga i dess försvar, hvarhelst Konungen finner sådant nödigt. För att skilja denna del från landstormen, kunde den kallas *landvärnet*. Till bildande af detta anser jag visserligen fyra åldersklasser eller 60,000 man vara tillräckliga, men för att icke mer än nödigt är skilja mig från det Kongl. förslaget, hvilket inom Utskottet vunnit allmänna bifall, har jag för landvärnet, likasom för den allmänna beväringen, antagit fem klasser eller 74,000 man, och för landstormen tio åldersklasser.

Enligt min åsigt bör landvärnet icke införlifvas med arméen, och under fredstid väl befälet men icke truppen kallas till öfning eller tjenstgöring, men det måste hafva en bestämd organisation, för att vid inträffande krig genast kunna användas till

garnisoner, bevakandet af en eller annan vigtigare punkt o. s. v. Man beredde sig derigenom den stora fördel, att, oakadt landets vidsträckthet, som föranleder ett behof af stridskrafternas spridning, den egentliga arméen kunde hållas åtminstone till största delen samlad, för att med framgång kunna möta fienden på den punkt, mot hvilken han riktade sitt hufvudanfall. Genom af Staten för landvärnet bekostade frivilliga skjutöfningar, vid hvilka befäl borde vara tillstädes, kunde med en jemförelsevis ringa utgift skicklighet i vapnets bruk hos landvärnet underhållas, och hvad som är af ej ringa vikt, bekantskap mellan befäl och trupp uppstå samt det förra lära sig att känna de underlydande, på hvilkas duglighet i behofvets stund hufvudsakligast vore att räkna, och hvilka skulle kunna såsom underbefäl användas. Detta vore måhända äfven ett sätt att åt de frivilliga skarpskytte-corpserna gifva en organisation, som gaf dem en betydelse för försvaret, hvilken de, huru högt man än må uppskatta deras fosterländska bemödanden, likväl för närvarande sakna.

Den tanke, jag här vågat framställa, företer vid jemförelse med Kongl. Maj:ts nådiga förslag visserligen en mindre armé, men bibehåller försvarskraften nära oförminskad, och synes mig erbjuda följande fördelar, nemligen:

att indelningsverkets tillgångar kunde förblifva orubbade, emedan rust- och rotehållare ej kunde hafva anspråk på lindring, då man ej ålade dem någon ny förbindelse, utan blott ordnade den af alla frivilligt erkända pligten att vid fiendligt anfall gå »man ur huse»;

att arméens organisation kan både till plan och utförande göras oberoende af landvärnets, och landets försvarsväsende sålunda i mån af tillgångarne utveckla sig till en allt större fullständighet; och

att befäl och underbefäl vid landvärnet sannolikt skulle erhållas lättare och med mindre kostnad än för en motsvarande, med arméen införlifvad styrka. På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, hemställer jag, att Riksdagen måtte uttala den åsigt:

att hvarje Svensk man skall vara skyldig att deltaga i *allmänna beväringen* från och med året näst efter det, då han fyllt tjugu år, till och med det år, då han uppnår tjugufem års ålder; i *landvärnet*, med tjenstepligt endast i krigstid och inom landets gränser, från och med det år, då han fyller tjugusex, till och med det, då han uppnått trettio års ålder; och i *landstormen*, afsedd för det närmare ortförsvaret, från sistnämnda år till och med det, då han fyller fyratio år.

Enligt min uppfattning är det en väsentlig brist i gällande beväringsslag, att skyldigheten att ingå i allmänna beväringen inträder ett år för tidigt, eller innan den Svenske ynglingens kroppskrafter i allmänhet äro fullt utbildade. Denna brist kunde naturligtvis med lätthet afhjelpas derigenom, att beväringssåldern framflyttades ett år, och så länge detta icke sker, måste missförhållandet nödvändigt framkalla tanken på en sjetta beväringsslag, som fullt förvissade om möjligheten att alltid kunna hålla den stridbara och öfvade styrkan

fulltalig. Då emellertid alla i denna syftning framställda förslag blifvit förkastade, då man ej bör för en mindre vinst underkasta sig de svårigheter, som åtfölja hvarje rubbning i beväringsslagen, och då slutligen den af mig här anmärkta olägenhet kan till någon del afhjelpas genom ett ändamålsenligt ordnande af beväringens öfningar, har jag ansett så mycket mindre oundgängligen nödigt att i berörda hänseende föreslå en förändring, som den första beväringssklassen sannolikt endast kommer att utgöra en rekrytklass, men icke att i fält användas.

5:te punkten, § 18 mom. 1.

I Utskottets tillstyrkan, att vapenöfningen för hvarje beväringsskyldig må upptaga högst sextio dagars tid, har jag icke kunnat deltaga.

Om den beväringsskyldige behöfver ett visst mått af insigt och färdighet, för att kunna uppfylla sitt åliggande, synes det vara betänkligt att bestämma en tid, utöfver hvilken öfningen äfven för den mest försunlige icke må utsträckas. Ett undantag borde således vara stadgad för den, som efter den i allmänhet bestämda öfningstiden icke kunde godkännas. Härpå fäster jag dock mindre afseende, emedan, om öfningstiden i allmänhet är fullt tillräcklig, antalet af de icke godkände sannolikt blir ringa. En väsendtligare anmärkning är deremot, enligt min förmening, att det för de beväringsskyldige nödiga mått af förberedande krigsbildning, således också deras öfningstid, måste vara beroende af deras antal i förhållande till antalet af befäl och stantrupper, hos hvilka alltid en fullständig krigsduglighet förutsättes. Så länge detta förhållande ännu icke är bestämdt, kan jag icke yttra mig öfver den högsta tid, som för beväringens öfningar lämpligen må kunna stadgas, hvarföre jag vördsamt hemställer,

att Riksdagen måtte förklara sig anse den för beväringen nödiga öfningstid med frågan om arméens organisation ega det sammanhang, att densamma för närvarande icke kunnat till pröfning upptagas.

29:de punkten. Då Nerikes regemente för närvarande endast har 766 nummer, således ett betydligt ringare antal än något annat regemente i arméen, och då, äfven om vid en blifvande förändrad organisation af arméen ett antal nummer vid regementet skulle anses böra hållas vakanta, den fördel, som vakansafgifts erläggande i stället för uppsättande af soldat möjligen kan innebära, icke synes företrädesvis böra komma de rotar till godo, hvilka hittills varit från ordinarie rotering befriade, men enligt deras egen önskan fått sig sådan ålagd i utbyte mot en annan börda, hemställer jag

att hvad Kongl. Maj:t i afseende på rotering af de s. k. frisocknarne i Örebro län i nåder föreslagit måtte af Riksdagen bifallas.

37:de punkten.

Då knappt tvänne år förflutit, sedan Riksdagen förklarade sin åsigt vara, att Svenska arméen borde bestå af stam och beväring, och ett på denna grund enligt Kongl. Maj:ts nådiga befallning af Chefen för Landtförsvars-departementet utarbetadt förslag föreligger, utan att det kunnat af Riksdagen pröfvas, synes det mig vara för tidigt att med anledning af väckta motioner fatta för frågan om arméens organisation afgörande beslut, än mer att besvära Kongl. Maj:t med anhållan om förslag hvilande på en grund, som Riksdagen så nyligen funnit icke ensam vara tillfredsställande. För min del är jag dessutom öfvertygad, att, om man vill hafva en för kriget verkligen duglig armé, ingen organisation kan vara mera tryckande, mera hinderlig för ett folks trefnad och det industriela lifvets sunda utveckling än den, som grundar sig uteslutande på allmän värnpligt, hvarföre jag tillstyrker,

att Riksdagen måtte, med afslag å Utskottets Utlåtande i 37:de punkten, förklara Friherre Staël von Holsteins samt Herrar Sven Nilssons, C. A. Larssons och Bjerkanders motioner för närvarande icke till någon åtgärd föranleda.»

I förestående reservation, i hvad densamma innehåller yttrande rörande 29:de punkten af Utskottets Utlåtande, hafva Herrar af *Klint*, Friherre *Stjernblad*, Friherre von *Otter* och *Hazelius* instämt; äfvensom hvad angår 37:de punkten Herrar af *Klint*, Friherre *Peyron* och *Ekman*; hvarjemte Herr *Nisser*, som visserligen anser indelningsverket böra aflösas och att arméens organisation bör grundas på stam och beväring; likväl, vid det förhållande att Utskottet beslutat anhålla om förslag till en arméorganisation, grundad på allmän värnpligt utan stam, instämmer med Grefve Hamilton i hans reservation rörande 37:de punkten.

af Herr af *Klint*:

vid 5:te punkten. «Beväringssmanskapets vapenöfningskyldighet under fredstid står i så oskiljaktigt beroende af organisationen af arméen, att det hade varit önskligt att icke behöfva afgöra den förra utan i sammanhang med den sednare. Detta lät sig emellertid, efter mitt förmenande, svårligen nu göra, och vid sådant förhållande har jag instämt i Utskottets tillstyrkan af hvad Kongl. Maj:t i detta afseende föreslagit. Men sedan detta beslut blifvit till sin hela formulering fattadt, har Utskottets majoritet i 37:de punkten af detta Betänkande ifrågasatt möjligheten af en arméorganisation, grundad uteslutande på allmän värnpligt. Jag bör derföre tillkännagifva, att jag med min röst biträdt Utskottets beslut i afseende på vapenöfningskyldigheten, endast under förutsättning af att arméen, på sätt Riksdagen år 1867 för sin del beslutat och Chefen för Landtförsvars-departementet jemväl antagit, framdeles såsom hittills skall bestå af stamtrupp och beväring.»

I Herr af *Klins* ofvanstående förklaring hafva Herrar Friherre *Stjernblad*, Friherre von *Otter*, *Ekman*, *Hazelius* och *Nisser* instämt.

af Herr *Hazelius*: »Jemte det jag instämmer i den af Grefve Hamilton vid 37:de punkten afgifna särskilda mening, får jag yttra: att då ett fullständigt förslag till landt-

försvarets organisation blifvit vid flera riksdagar begärdt, och ett sådant, i flera hufvudsakliga delar öfverensstämmande med 1867 års Riksdags önsknings, blifvit af Chefen för Landtförsvars-departementet utarbetadt, till sina grunder af Kongl. Maj:t gilladt och i vissa delar till Riksdagens bifall framlagdt, öfver hvilka delar Utskottet, sedan det dem till pröfning förehaft, Utlåtande afgifvit — måste jag anse såsom i hög grad oformligt det af Utskottet genom lyckans sedel fattade beslut, att samtidigt med detta sitt Utlåtande föreslå Riksdagen att hos Kongl. Maj:t anhålla om ett alldeles nytt förslag till landtförsvarets organisation, uppställt på helt andra grunder. Riksdagen skulle, genom ett sådant beslut, utan all pröfning underkänna ett vidt omfattande, utförligt förslag, som Kongl. Maj:t till sina grunder gillat och Riksdagen delgifvit, men icke ännu i sin helhet till Riksdagens pröfning framställt. Ett dylikt beslut skulle sakna förebild i våra riksdagshäfder.

Derjemte anser jag icke böra med tystnad förbigås Utskottets yttrande, att Friherre Staël von Holsteins, Herrar Sven Nilssons, C. A. Larssons och Bjerkanders motioner om indelningsverkets upphäfvande och försvarets grundande ensamt på allmän värnpligt skulle vara uttryck af det allmänna tänkesättet i landet. Ett tänkesätt är icke allmänneligen grundadt och af alla tänkande erkändt, blott derföre att det blifvit af sina anhängare allmänt spriddt. Öfvertygelsen återstår, och det är först denna som grundar tänkesättet. En sådan öfvertygelse är veterligen icke uppsamlad.

Likaledes kan jag icke dela Utskottets mening, att de för tvåhundra år sedan mellan Kronan och menigheterna afslutade och ännu gällande knektekontrakten skulle utgöra hinder för en kraftig arméorganisation på den grund, att då en sådan organisation fordrade en utsträckning af den allmänna värnpligten, skulle egarne af den berustade och roterade jorden åberopa dennas frihet från utskrifning såsom skäl för deras befrielse från den allmänna värnpligten. Utan att här behöfves upptaga denna helt nyligen uppkomna historiska tvist, hvilken icke är en juridisk eller rättsfråga, utan en politisk fråga, sliten genom 1812 års riksdagsbeslut och samma års beväringsslag, samt genom 14 derpå följande Riksdagars dels godkännande tystnad, dels förnyade beslut — vill jag blott anföra, att om man också kunde bestrida olikheten mellan våra tiders allmänneliga, alla medborgareklasser omfattande, ständigvarande värnpligt, uppstånden ur sednare tiders bruk af stora krigshärar samt äldre tiders tillfälliga utskrifningar, för att hålla en mindre här fulltalig, skall man likväl icke kunna förneka — och detta skäl är det hufvudsakliga — att då 80 § af vår nuvarande Regeringsform stadfäster indelningsverket med dess kontrakt, intilldess Konung och Riksdag finna nödigt att samfäldt deruti ändring göra, och dess 73 § bjuder, att »utskrifningar af manskap» icke kunna ske utan Riksdagens samtycke, klart häraf följer Riksdags grundlagsenliga rätt att, oansedt knektekontrakten, bevilja utskrifningar och således äfven en utsträckning af beväringsspligten, i fall man ville kalla denna en utskrifning. En kraftig arméorganisation, hvilken får ett väsendtligt stöd genom nationalinrättningar och genom alla samhällsklassers eniga samverkan till sitt upprätthållande, kan således icke antagas möta hinder från egarne af den jord, som är det dyrbaraste af hvad vi alla skola försvara. Ty slägten komma och gå öfver dess tegar, men

bygden, der uråldrig frihet bott och bor, der nöden kämpat och kämpar, der freden ännu sprider sina välsignelser, och lag och trefnad hafva hemorts rätt — den blifver».

I denna reservation har Friherre *von Otter* instämt.

af Herr *Adlersparre*: »Ehuru jag med min röst understödt alla i Betänkandet med indragen text upptagna beslut, samt till fullo gillar det mesta af motiveringen för desamma, är det dock åtskilligt rörande punkten 24, hvarom jag måste uttala en särskild mening. Skulle Utskottets motivering för sagda punkt så förstås, hvilket kan blifva fallet, att den allmänna värnpligten må utsträckas hur långt som helst, utan att rust- och rotehållare, på grund af innehållet i knektekontrakten, derigenom kunde anses juridiskt berättigade till lindring i besvär, så nödgas jag för min del tydligt och klart frigöra mig från att så missförstås. Begränsas den utsträckta värnpligten, om än under ny och förändrad form, inom sin ursprungliga bestämmelse »att, när så behöfdes, med samlad kraft, man ur huset afvärja inträngande fiendes anfall» (se pag. 23 och följande uti Chefens för Landtförsvarsdepartementet underdåniga anförande till Statsrådsprotokollet den 31 December 1868), så vare det långt ifrån mig att vilja påstå, det en sådan förbindelse ur juridisk synpunkt berättigade till lindring i roterings- eller rustningsbesväret, utan vore då billighetens skäl, på grund af jordbrukets många tryckande bördor, de enda antagliga. Ohållbar är, enligt mitt förmenande, hvarje antydning, som syftar derhän, att om fienden inträngde i landet, skulle rust- och rotehållare, på grund af knektekontrakten, vara befriade från att hörsamma kallelse eller uppstånd till fäderneslandets försvar, eller att dessförinnan å lämplig tid dugliggöras till uppfyllandet af detta kall. Är icke ännu denna hvarje mans skyldighet, att emot inträngande fiende försvara hustru och barn, hem och fädernejord, upptagen uti någon i vanlig mening skriven lag, är densamma dock utaf sunda förnuftet och våra heligaste intressen så oförtydbart föreskrifven, att ingen rättvisa eller rättrådighet härvidlag berättigar till fritagelse; hvarförutom det icke skulle fordras många timmar, om protest mot denna skyldighet befarades, att vid fara för anfall formulera densamma i paragrafer och momenter. Men å andra sidan, om 1812 års beväringssstadga, som nu står utanför dagens frågor, enär den är gällande lag, skulle så ändras, att ej blott beväringens tjänste- och öfningstid fördubblades, utan ock att den ökade tjänstetiden medförde en utsträckt skyldighet att med »Konungens regementen» gå i härnad till *främmande land* — eller med andra ord, om utan särskild öfverenskommelse eller lindring i roteringsbesväret rotehållaren, hans son eller granne, såsom beväringsskarl, i likhet med den indelte soldaten — hvilken krigstjänst är frivillig samt godtgjord medelst värfningspenningar och årslön — genom allmän lag tvingades att följa Konungen på »ledning», hvilken skyldighet, enligt den historiska bevisningen, tillhörde de »utskrifne» och nu, enligt knektekontrakten, tillhör den indelta arméen, men hvarifrån provinsernas öfriga innebyggare, på grund af nyssnämnda kontrakt, skulle vara befriade — om, som sagdt är, beväringen skulle fatta vapen, ej blott för att »afvärja inträngande fiendes anfall», utan ock marchera utom landets gränser för att t. ex. deltaga i aggressiva initiativer — om värnpligten, utan lindringar i rust- och roteringsbesväret, utsträcktes i denna riktning, då må man väl fråga hvad som återstode

af den frihet och de förmåner rotehållarne uti knektekontrakten tillförsäkrades. Måne förmånerna funnos annorstädes än på papperet? Kunde de gifna löftena anses obrutna, och vore den historiska grunden fortfarande ett stöd? För min del måste jag härtill svara nekande, och följaktligen såsom min åsigt uttala, att om den ökade värnpligten skulle innebära en utsträckt skyldighet att deltaga i krigstjenst uti främmande land, så äro rust- och rotehållare icke blott ur billighetens utan ock ur juridisk synpunkt berättigade till lindring i rustnings- och roteringsbesväret.

Vidare måste jag förklara, att jag icke kan instämma med Utskottet, då det förmenar, att enär lindringar i rustnings- och roteringsbesväret kunna medföra fara för det goda indelningsverket eger, det vore »ur synpunkten af försvarsverkets ändamålsenliga ordnande vida fördelaktigare att medgifva indelningsverkets upphäfvande». För min del tror jag, att just ur synpunkten af försvarsverkets ändamålsenliga ordnande blottstälde man sig för den största faran, om man såsom grundsats antog, att indelningsverkets upphäfvande är att föredraga framför tidsenliga och partiella lindringar. Indelningsverket, liksom hvarje annan menskelig anordning, måste, om det skall kunna uppfylla sin bestämmelse, tid efter annan böja sig efter inträffade förändrade förhållanden; och först sedan något bättre nytt på *detta sätt* uppväxt vid sidan af detsamma, kan det möjligtvis helt och hållet aflyftas. Men att af de förutnämnda tvänne alternativen gifva företrädet åt indelningsverkets upphäfvande och förneka lämpligheten af lindringar, är, enligt min tanke, att proklamera en lika vådlig som oriktig sats, hvaruti jag icke vill hafva någon delaktighet. Först och främst har jag svårt för att tro, att någon tryckande skattebördas finnes, som ej i ett ordnadtt samhälle skulle kunna lindras till gagn såväl för det allmänna som för den betryckta. För det andra hafva lindringar uti rustnings- och roteringsbesväret redan egt rum, utan att indelningsverket derigenom skadats, hvarföre äfven under annan form lindringar torde kunna tillämpas, mot åtagandet af mera ändamålsenliga militäriska pligter. Det viktigaste skälet mot Utskottets yttrande är dock, att indelningsverket, såvidt jag förstår, utan rust- och rotehållares bifall icke kan upphävas, och att detta bifall, när vilkoren för upphäfvandet blifvit kända, af flertalet sannolikt skall vägras eller åtminstone erfordra många år innan det erhålles. Om då under tiden lindringar icke borde ske, men, som hvar man vet, utan lindringar det ej är att tänka på genomförandet af någon utsträckt värnpligt eller några nya militäriska åligganden, så blefve ju följden af Utskottets ifrågavarande tanke, om den af statsmagterna godkändes, att Kongl. Maj:ts nu framlagda förslag, som är grundadt på lindringar, icke mer skulle kunna framläggas, och att vårt landts försvar under en tid af många år försattes uti ett för rikets säkerhet högst vådligt stillastående. Långt ifrån att, såsom meningen är, gagna försvarsverket, skulle Utskottets yttrande blifva, ehuru uppsåtligt, en snara som qväfde ej blott utsigterna att kunna minska indelningsverkets tryckande och ojemna bördor, utan ock allt hopp att snart erhålla en militäriskt duglig beväring och landstorm, samt möjligheten att förbättra det föråldrade och bristfälliga i vår arméorganisation. Den är så mycket mindre berättigad, denna tanke att indelningsverkets upphäfvande är fördelaktigare än lindringar, som den, oförbehållsamt
taladt,

taladt, är ett famlande i mörkret; ty uti frågans ännu outhärdade skick vet icke någon vilkoren för ett sådant upphäfvande, hvarken huru stor aflösningssumman kan blifva eller hur utsträckt den ökade värnpligten. Förr än detta blir känt, måste det anses vara förhastadt, att ur synpunkten af försvarsverkets ändamålsenliga ordnande gifva företrädet åt en åtgärd, hvars alla detaljer äro okända. Visserligen har Utskottet, vid behandlingen af Friherre Staël von Holsteins och Herrar Bjerkanders, C. A. Larssons och Sven Nilssons motioner, tillstyrkt en underdånig anhållan, hvarigenom förslag skulle erhållas, som gjorde det för Riksdagen möjligt att med sakkännedom pröfva den viktiga frågan, hvilket beslut äfven var följdriktigt och nödvändigt, sedan Utskottet vid besvarandet af Kongl. Maj:ts Proposition uttalat sig emot lindringar; men icke desto mindre kvarstår anmärkningen, att innan den begärda utredningen erhållits, som kunnat gifva tillfälle till pröfning, borde Utskottet aldrig hafva yttrat, att det vore vida fördelaktigare att i stället för lindringar medgifva *indelningsverkets upphäfvande*.

Emellertid äro de ödesdiga orden uttalade, och skola utan tvifvel af mången med begärlighet omfattas. Det är dock att hoppas, att de ej föranleda någon skada; men om de blifva en utkastad eldbrand, hvilket under för handen varande förhållanden icke är omöjligt, så vill jag härigenom hafva fritagit mig från ansvaret.

Af Herrar *Sven Nilsson, S. A. Hedlund, John Ericson, Bälter Sven Ersson, Per Johnson* och *P. Engman*, som ansett att Utskottets Betänkande rörande den af Kongl. Maj:t föreslagna värnpligtslag samt rörande framställningarne i Kongl. Propositionen under Litt A, B, C, E, F, G, och H, borde hafva erhållit följande lydelse:

»I nådig Proposition af den 19 Januari detta år har Kongl. Maj:t till Riksdagens pröfning öfverlemnadt vissa framställda hufvudgrunder till ny organisation af Rikets landtförsvär, hvilka utgöra delar af det förslag till fullständigt ordnande af rikets försvarsväsende till lands, som, enligt Kongl. Maj:ts befallning, blifvit utarbetadt af Chefen för Kongl. Landtförsvär-departementet. I det Kongl. Maj:t öfverlemnadt detta förslag till Riksdagens kännedom, har Kongl. Maj:t, som gillar förslaget alla grunder, dock, med afseende å de många och olikartade frågor, som deri ingå, och af hvilka större delen ej skulle utan olägenhet kunna redan under nästa statsregleringsperiod genomföras, för närvarande ansett endast vissa af förslaget delar, såsom utgörande grundvalen för organisationen, företrädesvis påkalla en lösning, för att, i den mån ske kan, redan år 1870 bringas till utförande.

Kongl. Maj:t har härvid i första rummet framställt ett förslag till kungörelse angående den allmänna värnpligten, hvars antagande blifvit gjordt till förutsättning och vilkor för de framställningar, som blifvit Riksdagen förelagda, rörande vissa förändrade bestämmelser i afseende å rust- och rothållarnes samt soldatens inbördes förhållanden, hvartill slutligen komma framställningar rörande indelningsverket i öfrigt, såsom uppsättningen af vakanta nummer, anskaffande af trosshästar, förändringar i manskapets tjenstetid m. m.

Då äfven Utskottet anser, att de båda frågorna: utsträckning af värnpligten och lindring af rust- och rotehållares besvär stå till hvarandra i det närmaste samband, har Utskottet ansett sig böra först pröfva, huruvida hvad Kongl. Maj:t i sistnämnda hänseende föreslagit innebär sådana förmåner, att de kunna anses i någon mån motsvara de ökade förpligtelser, som innefattas uti en vidare utsträckning af värnpligten och beväringsskyldigheten; börande Utskottet dock derförinnan uttala sin mening om det viktiga rättsmoment, som här föreligger, beträffande den utsträckta beväringsskyldighetens förhållande till de mellan Kongl. Maj:t och Kronan samt landskapernas menigheter ingångna knektekontrakt, hvilken rättsfråga blifvit afhandlad, ej mindre i Chefens för Kongl. Landtförsvarsdepartementet ofvannämnda organisationsförslag, än ock i det Betänkande, som afgifvits af den för utredning af frågan om roterings- och rustningsbesväret den 8 Oktober 1867 förordnade komité.

Det lärer väl ej kunna bestridas, att ju det nuvarande indelningsverket eger sin rättsliga och sociala grund uti de kontraherade förbindelser, som i och med de s. k. knektekontrakten blifvit ingångna emellan Kongl. Maj:t och Kronan å ena, samt landskapernas menigheter å andra sidan. Mot de åtaganden, hvartill de sednare förbundo sig, nemligen att anskaffa och underhålla ett visst antal soldater, tillförsäkrades dem den förmånen att befrias från vidare krigstjenst eller, som orden lyda i »Kongl. konfirmationen öfver det med allmogens fullmäktige vid denna riksdag slutna kontrakt om det vissa knektehållet. Stockholm den 5 December 1682»: »Allt förthy gifves dem deremot uppå Kongl. Maj:ts vägnar härmed den fullkomliga försäkring, att så länge på deras sida intet fel förspörjes, det som utlofvat är att efterkomma, de, deras barn och folk, hvilka till gårdarnes kultur och bruk samt till ersättande af manskapets afgång nödvändigt kunna behöfvas, för utskrifningar och alla dermed hängande besvär, hvad namn de helst hafva kunna, samt fördubblingar och våldsamma värfningar, nu och i tillkommande tider vara alldeles qvitte och befriade».

För att utröna om och i hvad mån en utsträckning af allmänna värnpligten beröres af de ofvan anförda bestämmelserna i knektekontrakten rörande utskrifningar m. m., föreligger det att pröfva hvad med utskrifning förstås.

Inkallelse till krigstjenst kan ske efter olika normer, nemligen efter en viss procent af befolkningen, efter ett visst antal manskap från vissa landsområden, eller efter åldersklasser. Hvilkendera normen som följes, lärer väl saken vara densamma, så att alltsammans innefattas i ordet utskrifning. Så har ock ordet utskrifning blifvit begagnadt om beväringsskyldigheten och så förfäktades denna ordets betydelse särskildt under behandlingen af det till 1865 års riksdag framlagda förslaget till landtförsvarets organisation, der ibland annat förekom utlottning af ett visst belopp manskap till krigstjenst. Mot dem, som nu, då det är fråga om en utsträckning af värnpligten, yrka, att denna är något helt annat än utskrifning, bör vidare erinras, att om så vore fallet, skulle man kunna inkalla beväringen i t. ex. tvänne eller flera års garnisonstjenst, utan att frikallelsen från utskrifning blifvit dermed kränkt. De som framhålla det rent personliga i den all-

männa värnpligten och identifiera den af Kongl. Maj:t föreslagna värnpligtslagen med »den urgamla skyldigheten, att när så behöfves, med samlad kraft, man ur huset, afvärja inträngande fienders anfall», böra bemärka, att den föreslagna värnpligtslagen förbinder till vida mer, än att i nödens stund »afvärja inträngande fienders anfall», att de trenne sista paragraferna, som afhandla bestämmelserna om landstormen, äro de enda stipulationer i den föreslagna lagen, som hafva gemenskap med förpligtelsen att i sista hand »gå man ur huse», då deremot de 38 föregående paragraferna förbinda till just det, hvarifrån indelningsverket befriat rust- och rotehållare, nemligen »utskrifning till regementenas uppfyllande».

Det framgår af hvad här blifvit i största korthet anfördt, att Utskottet anser äfven inkallelse till krigstjenst på grund af en allmän värnpligtslag, sådan Kongl. Maj:t föreslagit, vara till begreppet och saken en utskrifning, eller alltså just det hvarifrån de mellan Kongl. Maj:t och Kronan samt landskapsmenigheterna ingångna kontrakt frikallat dessa menigheter.

Utskottet förbiser icke, att i och med denna uppfattning hela den närvarande beväringsskyldighets rättsliga tillkomst är ifrågasatt, för såvidt den andra parten — landskapens menigheter — aldrig blifvit derom hörd. Dervid torde dock böra erinras, att uti den gamla Representationen Bondeståndet i viss mån betraktades såsom dessa menigheters särskilda ombud, varande derjemte den år 1812 införda beväringsskyldigheten tacite antagen äfven af rust- och rotehållare, i det de tillgodogjort sig den med denna skyldighet införda frikallelsen från rekrytering i krigstid.

Svårare torde vara att försvara den rättsliga, både tillkomsten och tillvaron af de ökade vapenöfningar, som blifvit ålagda beväringen vid 1856—1858 års riksdag, då dermed icke förenades någon lindring i andra bördor, samt då beslutet härom fattades emot dåvarande Bondestånds vägran och trots dess lifliga protest.

Det är emellertid icke Utskottets afsigt att här ingå i pröfning af hvad som redan blifvit i denna del beslutadt; men Utskottet anser sig bestämdt och allvarligt böra uttala en varning mot att vidare fortgå på denna bana. Men detta gör man, då man vill af den närvarande beväringsskyldigheten bilda en ständig armé, vare sig fristående eller inblandad i den gamla stammen, med kraf på ökade öfningar under fredstid och utan säkerhet att ej kunna föras utom landets gränser. Ett sådant förfarande, eller en arméorganisation bildad på sådana grunder, kan, enligt Utskottets förmenande, icke rättsligen af Kongl. Maj:t och Riksdagen beslutas, utan att de menigheter dertill lemnat sitt bifall, i hvilkas knektekontrakt frihet från utskrifning, af hvad namn det vara må, kvarstår såsom ett ännu orubbadt stadgande.

Af det anförda framgår, att Utskottet ej heller anser andra förändringar i de med de roterade menigheterna ingångna kontrakten kunna göras ensidigt från Statsmagternas sida, t. ex. i fråga om öfverflyttande af rekryteringen från rotehållaren till Kongl. Maj:t och Kronan m. m. dylikt.

Utskottet läser icke kunna för sig fördölja, att genom sakens ställande på denna juridiska grund en ny organisation af landets försvarsväsende blifvit gjord beroende af en uppgörelse med den roterade jordens egare. Anmärker man häremot, att den ifrågavarande bördan under tidernas lopp antagit karakteren af en grundskatt, som ingått i egendomar-nes värden, så måste å den andra sidan erinras, att den, som köpt en gård med det vid densamma häftande onus, också dermed köpt den frihet, som af detta onus betingas, Och att denna frihet icke blifvit i det allmänna tänkesättet förglömd eller lemnad å sido, framgår af det ofta hörda talet i fråga om värnpligtens utsträckning: »Jag skall väl icke både hålla soldat och gå sjelf».

Äro dessa förutsättningar riktiga, torde det också vara angeläget, att Riksdagen ger sin åsigt derom tydligt tillkänna, på det att icke nya organisationsplaner för rikets försvarsväsende må fruktlöst uppgöras.

Det tillkommer Utskottet att härefter undersöka, huruvida det som Kongl. Maj:t föreslagit såsom lindringar i rustnings- och roteringsbesväret, mot det att den föreslagna nya beväringsslagen blefve af Riksdagen antagen, innefattar sådana vilkor och förmåner, att de kunna i någon mån anses motsvara de ökade förpligtelser, som innefattas i en ökad utsträckning af värnepligten, att en uppgörelse skulle kunna derpå grundas. Kongl. Maj:t föreslår i detta afseende under

Litt A; att rust- och rotehållares samt soldatens inbördes förhållanden må närmare regleras i ändamål att lindra de förres besvär och ställa soldat samt rust- och rotehållare i mindre beroende af hvarandra; samt att följande bestämmelser i detta hänseende må stadgas:

- 1:o Alla ovissa besvär, som, tillkomna efter knektekontraktens upprättande, nu äro med soldatens aflönande förenade, skola, i den mån gällande legokontrakt löpa till ända, såsom skyldighet upphöra, samt må icke vid legoafstal, som framdeles upprättas, ovilkorligen åläggas någon att utgöra.
- 2:o Kongl. Maj:t och Kronan öfvertager rekryteringsskyldigheten och i sammanhang dermed ifrågakommande utgifter för städja och lega; och skola följande stadganden dervid tjena till närmare efter rättelse:
 - a) kompanichef eger att vid inträffande vakans anskaffa karl för det lediga numret och, der rotehållaren för sin del godkänner karlen, tillse, att kontrakt i laga ordning blifver mellan honom och rekryten uppgjort; börande kompanichef, om svårighet skulle uppstå för ersättande af nummer, sådant anmäla hos Kongl. Maj:ts vederbörande Befallningshafvande, som har att det eller de lediga numren inom länet till ansökan kungöra;
 - b) derest den till antagning för det lediga numret föreslagne karlen af rust- eller rotehållare ej godkännes och denna dervid fasthåller, äfven efter det skälen till ett sådant underkännande blif-

- vit vid behörig pröfning ogillade, skall rust- eller rotehållare vara förpligtad att sjelf anskaffa karl och vidkännas alla med hans anskaffning och underhåll förbundna omkostnader;
- c) rekryteringsmöten hållas två gånger om året distriktvis af landshöfdingen i närvaro af regements- eller corpschefen, första gången på våren, i sammanhang med beväringmönstringarne, och andra gången på hösten. Till dessa förrättningar, vid hvilka vederbörande kompani- eller squadronschefer äfven skola vara tillstädes, inkallas samtliga ad interim antagne rekryter för att, i händelse de approberas, få sina kontrakt stadfästade samt, när de blifvit genom befälets försorg anskaffade, utbekomma den öfverenskomna legan;
- d) i de fall, då rekryten blifvit genom rust- eller rotehållare anskaffad eller denne vägrar att föreslagen rekryt godkänna, skall rust- eller rotehållaren jemväl vara pliktig att vid rekryteringsmöte, der sådan fråga förekommer, vara tillstädes;

3:o. Ett normalkontrakt, gällande för hela riket, upprättas; och skall detta kontrakt innehålla följande bestämmelser:

- a) soldatens löneförmåner utgöras af:
- I. bostad på rotens mark, bestående af stuga efter hittills varande bruk, med erforderliga uthus;
 - II. fyratiofem (45) kubikfot spannmål, hälften råg och hälften korn, årligen;
- b) lönen kan äfven till hela eller en del af sitt belopp bestå af jord, som rotehållaren åt soldaten uppläter, penningar eller persedlar, likväl endast efter frivilligt dem emellan träffad och skriftligen upprättad samt af befälet godkänd öfverenskommelse;
- c) nybyggnad af äfvensom större, af synerätt ådömda reparationer å soldatens boställshus åligga rotehållaren, som jemväl tillförbindes aflemna materialier för de mindre underhållsarbetena, hvilka kunna och således äfven böra af soldaten verkställas. Öfver fullgörandet af dessa skyldigheter åligger kompanibefälhafvaren att utöfva noggrann tillsyn;
- d) under den tid spannmålslönen, till följd af vakans, icke utbetalas till soldaten, ingår den till Statsverket;
- e) tvister rörande detta kontrakt afgöras i den ordning, som derom är eller kan varda allmänneligen stadgad;
- f) af soldatens lön innehålles 10 R:dr om året, hvilka medel för soldatens räkning insättas uti sparbänk i länet; och eger soldat att dem, jemte upplupen ränta, vid sitt utträde ur tjen-

- sten utfå, men i händelse han med döden afgått, skola medlen hans rätte arfvingar eller rättsinnehafvare tillhandahållas.
- 4:o. Samtliga dessa bestämmelser skola äfven lända till efterrättelse för rusthållare vid legoaftals uppgörande med rekryt.
- 5:o. Der soldat icke på ofvan stadgade vilkor kan erhållas, må Statsverket tillskjuta hvad derutöfver kan erfordras.
- 6:o. För såvidt det skulle inträffa, att någon rust- eller rotehållare icke befinnes villig att ingå på de nu i normalkontraktet föreslagna nya bestämmelserna, må det honom icke förvägras att vid sina hittills varande förbindelser förblifva, dock att äfven i detta fall rekrytens antagande må ske genom vederbörande militärbefäl.
- 7:o. De statsbidrag, hvilka äro afsedda för eller utgå till rekryteringshjälp, samt de för sådant ändamål bildade kassor, i den mån de vid skeende utredning befinnas vara uppkomna af statsmedel, skola, i sammanhang med rekryteringsöfvertagande af Kronan, till Statsverket indragas.

I karakteren af indelningsverket ingår, att fritt aftal eger rum emellan rotehållaren och den af honom antagne soldaten, enär olika tidsförhållanden betinga olika vilkor för soldatens aflöning och underhåll. Vare sig att dessa vilkor blifva dyrare eller billigare, måste de af rotehållaren fullgöras. De s. k. ovissa besvären hvilat på detta aftal och lära således statsmagterna hvarken kunna eller böra häruti inblanda sig.

Till detta fria aftal äfvensom till hufvudkarakteren af indelningsverket i öfrigt hör, att rotehållaren sjelf antager soldaten, med hvilken han står i mångfaldig beröring, öfver hvars arbetskraft han, enligt kontrakten, eger en viss dispositionsrätt och till hvilken han derföre måste hysa förtroende.

En öfverflyttning till militärbefålet af soldatens antagande skulle störande ingripa i detta personliga förhållande, huru fördelaktig den än må vara ur militärisk synpunkt, och skulle olägenheten deraf näppeligen anses uppvägd derigenom, att Kongl. Maj:t och Kronan öfvertogte legan, så mycket heldre som, under nuvarande förhållanden, vid en soldats afgång alltid inträder någon vakanstid, som bereder rotehållaren en besparing, hvilken lemna bidrag till, om den ej helt och hållet ersätter legan.

I stället för det fria antagandet af soldat, uppå vilkor som kunna öfverenskommas, har Kongl. Maj:t föreslagit den nya ordning, att rotehållaren till den af Kongl. Maj:t och Kronan rekryterade soldaten skulle lemna underhåll efter ett för hela landet gällande normalkontrakt, hvori bestämmes, att soldaten skall på rotens mark ega bostad, bestående af en stuga efter hittills varande bruk, med erforderliga uthus, samt i årlig lön 45 kubikfot spanmål, hälften råg och hälften korn, kunnande dock lönen till hela eller en del af sitt belopp bestå i jord, som rotehållaren åt soldaten upplåter, penningar eller persedlar, allt efter ingången, af befålet godkänd öfverenskommelse. Då soldat icke kan på dessa vilkor ersättas, tillskjuter Statsverket hvad derutöfver kan erfordras. Vill rust- eller rotehållare

icke ingå på normalkontraktets bestämmelser, må han förblifva vid sina hittills varande förbindelser, dock att äfven i detta fall rekrytens antagande må ske genom vederbörande militärbefäl.

Då hvad Kongl. Maj:t sålunda föreslagit jemföres med nu existerande förhållanden, befinnes det, att de nya villkoren, enligt normalkontraktet, skulle i många delar af landet icke innefatta någon lindring utan fastner en ökad börda, särdeles på de orter, der spanmålsprisen äro höga och hvarest nya bostäder skulle soldaten beredas. Friheten att på sådana orter förblifva vid det gamla lider en betydlig inskränkning i föreskriften, att rekryteringen under alla förhållanden skulle ske genom militärbefälet.

Utskottet har på grund af hvad här blifvit i korthet anfördt icke kunnat uppfatta de i Kongl. Maj:ts nådiga Proposition föreslagna nya bestämmelser rörande rust- och rotehållarnes samt soldatens inbördes förhållanden såsom lindringar i de förres besvär, äfven oafsedt den ökade beväringsskyldighet, för hvilken de blifvit gjorda till villkor. Än mindre har Utskottet kunnat finna, att några förmåner skulle härmed rust- och rotehållarne beredas, hvilka kunna anses motsvara de bördor, som Kongl. Maj:ts förslag till ökad värnpligt innefattar.

Utskottet tillstyrker derföre:

1:o att hvad Kongl. Maj:t under Litt. A föreslagit icke måtte af Riksdagen bifallas.

Under förutsättning att Riksdagen delar Utskottets mening, att en utsträckning af beväringsskyldigheten, på sätt Kongl. Maj:t nu föreslagit, innefattar en sådan ökad krigstjänst, hvarifrån rust- och rotehållare blifvit på grund af knektekontrakten befriade, och att den sålunda, hvarken ur rätts- eller billighetsgrunder, bör ifrågasättas, utan att motsvarande lindringar beredas; tillstyrker Utskottet,

2:o att Kongl. Maj:ts föreliggande förslag till en ny värnpligtslag icke måtte under närvarande förhållanden vinna Riksdagens bifall.

Kongl. Maj:t föreslår vidare, under

Litt. B: att, utaf de vid regementen och corpser nu befintliga, indragna, anslagna eller för särskilda ändamål vakanta nummer följande antal må uppsättas, nemligen:

vid infanteriet	1,495 nummer.
» kavalleriet	292 »

Utskottet får härvid erinra, att uppsättandet af dessa vakanta rotar skulle förorsaka Statsverket, i dubbelt hänseende, icke obetydliga utgifter, då nemligen, i stället för det bidrag dessa vakansafgifter nu lemna till befälets aflöning detta bidrag försvunne och medel till befäls aflöningen måste från annat håll anvisas, hvarjemte de nya soldater som uppsattes, kräfde ökade kostnader för öfningar, beklädande m. m.

Emellertid torde de uppoffringar landet för sitt försvarsväsende redan nu är underkastadt nått den gräns, hvarutöfver man icke rimligen kan gå, då man tager i betraktande, att sammanlagda årliga utgifterna för land- och sjöförsvaret, inberäknadt indel-

ningsverket, uppgå till minst 20 millioner R:dr, hvilken summa, både i och för sig, och i förhållande till budgeten i sin helhet, är af den betydighet, att ett öfverskridande af densamma skulle, i Utskottets tanke, verka förlamande på Statens förmåga att se till godo andra berättigade anspråk på dess omsorger.

Om dessa Utskottets uttalade åsigter äro riktiga, så följer deraf, att Utskottet, långt ifrån att kunna tillstyrka en *tillökning* i den stående krigsstyrkans numerär, tvärtom skulle ansett önskligt, om densamma kunnat icke obetydligt *till antalet reduceras* och härigenom kommit i närmare öfverensstämmelse med landets förmåga att bekosta dess nödiga utbildning. Då Utskottet sålunda anser, att en förökning af den ständiga krigsstyrkan icke bör ifrågakomma, hemställer Utskottet:

att Kongl. Maj:ts förslag i denna del icke måtte af Riksdagen bifallas.

Kongl. Maj:t föreslår under

Litt. C: att den för sjöförsvaret obehöfliga del af båtsmanshållet må till landtförsvaret för dess ordnande öfverflyttas, nemligen:

4 Norrlands kompanier	662 man,
2 Hallands d:o	364 »
2 Gotlands d:o	260 »
1 Westergötlands kompani	87 »
1 Östergötlands d:o	194 » samt af
Bohusläns d:o	100 »

tillhopa 1,667 man.

Angående denna del af Kongl. Maj:ts förslag ber Utskottet att få hänvisa till de skäl Utskottet i svaret på Kongl. Propositionen litt. B. anfört emot en tillökning i den stående krigsstyrkan, och då hertill kommer att den föreslagna öfverflyttningen till landtförsvaret af båtsmansindelningen väl icke utan vederbörande rust- och rotehållares begifvande torde rättvisligen kunna åvägabringas, ligger redan häruti skäl nog att icke kunna tillstyrka antagande af det Kongl. förslaget. Då emellertid den ifrågavarande båtsmansindelningen, i följd af de inom sjöförsvaret på sednare tider företagna förändringar, icke numera, enligt hvad af Kongl. Propositionen framgår, är för flottans bemanning behöflig, och då de vakansafgifter, som från denna indelning skulle inflyta, vore ett för Statsverket välbehöfligt bidrag till utgifterna för försvarsverket, så hemställer Utskottet:

att Riksdagen, med afslag å hvad Kongl. Maj:t i denna punkt föreslagit, måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att, i mån af inträffande afgång, ifrågavarande båtsmansnummer ställas på vakans och vakansafgifterna ingå till Statsverket.

Kongl. Maj:t föreslår under

Litt. E: att nedannämnda antal rotar af den nya ordinarie roteringen, hvilka

hvilka hittills fullgjort sin roteringskyldighet, medelst erläggande af vakansafgift, måtte åläggas effektiv rotering, nemligen:

inom soldathålet	295 rotar,
» båtsmanshålet	230 »

tillhopa 525 rotar;

dock att, enär, utaf nyssnämnda båtsmansrotar, 136 utgöras af utsockne frälsehemman i Halland, hvilka fått sig medgifvet, att alltid förblifva vakanta, mot erläggande af vakansafgift, i afseende å dessa 136 rotar måtte iakttagas, att derest deras innehafvare ej finnas villige att, i stället för den dem åliggande vakansafgiften, underkasta sig effektiv rotering, nämnda afgifter må disponeras för uppställande af en värfvad infanteritrupp till den styrka, som nämnda rotar äro afsedda att utgöra.

På grund af de skäl Utskottet under Litt. B. anført, hemställer Utskottet, att Kongl. Maj:ts förslag i denna del icke måtte af Riksdagen bifallas.

Kongl. Maj:t föreslår under

Litt F: att de i Axbergs, Hofsta, Kils, Glanshammars och Ringkarleby socknar af Örebro län belägna 101 $\frac{1}{2}$ mantal, hvilka blifvit från dem hittills åliggande tjänstbarheter till Dylta svafvelbruk befriade, mot upphörande af åtnjuten frihet från ordinarie rotering, må till komplettering af den för Nerikes regemente erforderliga nummerstyrka få sig ålagdt, att utgöra effektiv rotering under nyssnämnda regemente för det antal rotar, som i följd af roteringsförrättningar varder bestämdt.

Af skäl, som Utskottet anført under Litt. B., hemställer Utskottet:

att Kongl. Maj:ts ifrågavarande förslag icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Kongl. Maj:t föreslår vidare under

Litt G: att hvarje kommun, så stads- som lands-, i förhållande till all derinom belägen fast egendom, efter dess taxeringsvärde och utan undantag, i följd af privilegier eller friheter i öfrigt, må vara skyldig att, mot konstant ersättning till det belopp och i den ordning här nedan omförmäles, vid inträffande krigsutbrott genast ånskaffa och på ort inom länet, som af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, i enlighet med requisition af vederbörande befäl utsättes, tillhandahålla fullt dugliga hästar till nedannämnda antal, jemte der till hörande persedlar, enligt de grunder, som nu gälla för extra roteringshästars beskaffenhet, under iakttagande härvid:

att skyldigheten till trosshästars anskaffning tillsvidare ej må sträcka sig längre än till uppsättande af en häst på hvart 200,000 R:drs fastighets taxeringsvärde, och att längder öfver det hästantal, som sålunda inom regementens och corpserns förläggingsområden kunna påräknas, skola genom Kongl.

Maj:ts Befallningshafvandes försorg upprättas och vederbörande regements- och corpschefer tillställas och hvart tionde år förnyas;

att vid de årliga markegångssättningarne för hvarje markegångsdistrikt bestämmes det pris, hvartill hästarne, inom viss stadgad tid efter krigsutbrott och hästarnes aflemnande, skola vederbörande kommuner af Statsverket konstant ersättas;

att mer än en sådan uppsättning af trosshästar icke må under samma krig kunna någon kommun åläggas; samt

att Statsverket till de emottagna trosshästarne har full eganderätt.

Utskottet har icke kunnat förbise, att hvad af Kongl. Maj:t i denna punkt blifvit föreslaget utgör en ny skatt eller gärd, enär väl får antagas att hästpriserna, vid de årliga markegångssättningarne, icke blifva desamma som en häst vid ett utbrytande krig komme att i verkligheten kosta.

Emot en sådan gärd vid ett utbrytande krig, då alla hjälpmedel naturligen behöfva anlitas, vore i och för sig intet att säga, om fördelningen af kostnaden vore sådan, att den drabbade rättvist, men detta blefve, enligt Utskottets förmenande, icke händelsen, om det Kongl. förslaget i denna punkt vunne bifall.

Utskottet kan nemligen, för det första, icke ur den Kongl. Propositionen, ens vid en jämförelse med Herr Statsrådet Abelins underdåniga anförande den 31 December 1868, med säkerhet draga den slutsats, att andra beskattningsföremål än för fastighet vore skyldiga bidra till betäckande af den förlust, som för kommunen kan uppstå genom ifrågasvarande hästleverans. Skulle det Kongl. förslagets mening vara den, att endast fastighetsfyrken inom kommunen vore den härvid betalningsskyldiga, så vore sådant ett fortgående på den, i Utskottets tanke, oriktiga väg, att någon viss näring eller särskildt slag af förmögenhet skulle ensidigt åläggas kostnader för behof gemensamma för alla.

Skulle åter i det Kongl. förslaget hafva afsetts, att alla beskattningsföremål skulle i utgiften deltaga, så torde böra erinras att, då antalet af hästar, som en kommun skall uppställa, beräknas endast efter *fastighets*-taxeringen, men all taxerad förmögenhet inom kommunen skulle deltaga i kostnaden, häraf blefve en följd, att i en kommun, der t. ex. endast hälften af fyrken vore fastighetsfyrk, en egare af fastighet endast drabbades till hälften emot hvad händelsen blefve med en fastighetsegare i en kommun, der icke andra beskattningsföremål funnes än fastigheter.

Då emellertid tillgången på tillräckligt antal hästar är för en armés tjenstbarhet af högsta vikt, skulle Utskottet visserligen dragit i betänkande att afstyrka den Kongl. Propositionen i förevarande punkt, om Utskottet ansett att någon större säkerhet och lätthet för anskaffning af behöfliga dragare skulle vinnas genom den i Kongl. förslaget ifrågasatta anskaffningsmethod. Men Utskottet kan icke föreställa sig hvarföre det skulle vara lättare för en kommunalnämnds-ordförande att köpa en häst, ty köpa måste ju kommunen, då kommunen icke såsom sådan disponerar några hästar, än det skulle vara för Kronans ombud att verkställa uppköpet; det torde snarare kunna sättas i fråga om icke priset

skulle blifva billigare för en uppköpare inom en ort, hvilken, derigenom att han köper ett större antal, kan föra många säljare tillsammans på ett ställe, än för många kommunaluppköpare, som endast skulle konkurrera med hvarandra. Utskottet föreslår därför:

att hvad Kongl. Maj:t föreslagit under Litt. G. icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Kongl. Maj:t föreslår under Litt. H., att egare af extra roterad jord, såvidt han icke kommer att ordinarie rotering utgöra, må, i den mån öfverenskommelse derom med dem kan träffas, i stället för skyldigheten att vid krigsutbrott uppsätta manskap eller trosshäst, ega att till Statsverket, vid utbrott af krig, erlægga en kontant afgift till lika belopp med den, som Statsverket, enligt gällande markegångssättning, har att, på sätt förut är nämndt, för trosshäst utgifva.

Beträffande denna punkt, som står i sammanhang med den föregående derutinnan, att här förefinnes en tillgång till trosshästar, vill Utskottet, under förmälade att den extra roteringen inom landet utgör 3,280 nummer, af hvilka 2,635 genom kontrakt åtagit sig att vid inträffande krig utan vidare ersättning lemna en trosshäst, fästa uppmärksamheten på det i Utskottets tanke oegentliga deruti, att öfverflytta ett onus från den, hvilken, såsom egare af jord och således äfven af hästar, kan välja om han vill utgöra sin prestation antingen in natura, genom att lemna en af sina egna hästar, eller i kontant, genom att köpa en häst, hvaremot han, enligt det Kongl. förslaget, skulle under alla förhållanden nödgas lemna penningar, hvilket ofta för honom kan falla sig svårare, då deremot kommunen, som icke eger någon häst, skulle fullgöra naturaprestationen. Under lyckligaste förhållande, om ingen förlust för någondera uppstod, skulle det inträffa, att kommunen köpte den extraroterades häst med de penningar den extraroterade lemnat,

Utskottet förbiser visserligen icke, att de extra rotarne äro ojemnt fördelade öfver landet, men då dels våra förbättrade kommunikationsanstalter göra en sådan ojemnhet mindre besvärande och då dels hästarne i alla hänseenden skola föras till de ställen, der större delar af arméen äro sammandragna, torde detta skäl icke ega synnerlig vikt. Utskottet föreslår:

att hvad Kongl. Maj:t under Litt. H. föreslagit icke måtte vinna Riksdagens bifall.

af Herr *Bälter Sven Ersson*;

Vid 40:de punkten. »Fastän jag gillar det slut, hvartill Utskottet kommit, i anledning af Herr Carl Larssons motion om befrielse från beväringsskyldighet för innehafvare och brukare af roterad jord samt för deras folk, kan jag dock icke förena mig uti de af Utskottet anförda motiver för sitt afstyrkande.

Alla allmänna lagar borde med rätta tillämpas lika och efter samma grunder, utan afseende på olika samhällsklasser. Vid jembörelse emellan den år 1812 stiftade och, med deri sedermera gjorda ändringar, ännu gällande allmänna utskrifnings- eller s. k. beväringsslagen å ena, och andra allmänna lagstadganden å andra

sidan, synas de till sin innersta grund ega den likhet att jag icke kan finna något stöd för de särskilda lagarnes olika tillämpning. I 25 Kap. 8 § samt 26 Kap. 1 § Byggnings-balken af 1734 års lag är, utan förbehåll af någons frihet, stadgadt om alla jordegares lika skyldighet att deltaga i de för väg- och brobyggnader samt allmänna hus erforderliga kostnader, men frihet därför är likväl medgifven och får åtnjutas på grund af särskildt erhållna frihetsförsäkringar, som icke kunnat eller kunna, såsom rörande enskilda personers rätt, genom af Statsmagterna stiftade lagar upphävas eller förminskas utan de enskilde jordegarnes särskilda medgifvanden. Utskrifnings- eller beväringlagen har hittills tillämpats på alla utan undantag och i strid emot de i knektekontrakten samt särskilda författningar gifna försäkringar om frihet från utskrifning för rusthållare samt infanteri- och båtmans-rotehållare, deras barn och tjenstefolk, fastän sådana försäkringar om frihet från utskrifningar (med alla dervid hängande besvär) «hvad namn de helst hafva kunna,» icke blifvit genom utskrifnings- eller beväringlagen upphäfdade eller i minsta mån inskränkta, någonting som icke heller, utan rättskränkning, kan ske annorlunda än med rust- och rotehållarnes medgifvande.

Om orsakerna till de särskilda, men till sina grunder fullkomligt likartade, lagarnes olika tillämpning må kunna sökas deruti, att det i ena fallet gäller hufvudsakligen magnaternas och i andra fallet det lägre folkets, den stora mängdens, rätt, är förhållandet på det högsta beklagligt. Jag är fullt öfvertygad om att den frihet, som Herr Carl Larsson uti sin motion åsyftar att vinna, är redan genom knektekontrakten och särskilda författningar rust- och rotehållarne tillförsäkrad, och vill fördenskull, för att icke, genom ett tillstyrkande af denna motion, gifva åt saken den oriktiga färg, såsom om en sådan frihet icke vore till finnandes annorlunda än genom stiftande af ny lag, tillstyrka:

att Riksdagen måtte afslå Herr Carl Larssons ifrågavarande motion.»

Häruti har Herr *P. Engman* instämt.

Herr Friherre *Stjernblad* har begärt få antecknad, att han icke varit i Utskottet närvarande vid behandlingen af den fråga, som upptages i 37:de punkten af Utskottets Utlåtande; och Herr *Daniel Danielson* anmälde att han, till följd af erhållen permission, icke deltagit i fattande af de definitiva besluten.